This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

27237
10.5

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

27237.10.5

Harvard College Library.

FROM THE

GEORGE B. SOHIER PRIZE FUND.

The surplus annual balance "shall be expended for books for the library."
— *Letter of Waldo Higginson.*
Jan. 10, 1893.

Received 4 April, 1894.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1783

Moravian Wallachia marriage

VALAŠSKÁ SVATBA.

Její zvyky a obyčeje

popisuje

Mat. Václavek.

V TELČI.
Nákladem českého knihkupectví Emila Šolce.
1892.

Digitized by Google

27237.10.5

HARVARD COLLEGE
APR 4 1894
LIBRARY.

Sohier fund.

Knihtiskárna Ant. Kasalého v Dačicích.

Digitized by Google

Valašským

pannám a mládencům

věnováno

Digitized by Google

Digitized by Google

Úvod a předmluva.

Ze zvykův a obyčejův, které se nám z dávných dob našeho národního života dochovaly, jsou bez odporu nejvýznamnější a nejkrásnější ty, jež při svatebním veselí u větší menší míře posud se zachovávají.

Stav manželský pokládal a pokládá bohudíky až posud nezkažený lid náš za skutečnou svátosť, za zřízení v pravdě úctyhodné, posvátné. Jesti mu nejvýznačnějším bodem, nejdůležitějším rozhraním života lidského vůbec. Po toto rozhraní oddává se »nadějná« mládež svým ideálům a radostem, jichž skytá život v nesčíslné hojnosti, nepoddává se starostem »všedního« života, ba nezná jich ani; za tímto však rozhraním nastává již manželům ponejvíce práce vážná, život skutečně přísný: starosť o krb domácí, o rodinu.

Digitized by Google

Není tedy divu, že na převážném rozhraní tomto mladistvá veselosť, ano bujnosť dostupuje nejvyššího vrcholu svého, že ženich a nevěsta s druhy svého mládí ještě naposledy oddávají se radostem »tohoto světa«, radostem, kterých se nebudou moci na příště již súčastňovati. Ano proměna »stavu« mladých lidí byla dříve tak důležitou událostí, že celá dědina živou účasť na ní brala. Nehledě ani k tomu, že většina sousedů jest navzájem ve svazku příbuzenském, tu bližším tam vzdálenějším (jako strýcové, tety, švakrové, kmotři a j.), tož nicméně už mrav sousedský a zvyk společenský nutkal k tomu, aby celá dědina byla »na svatbě«, zvláště byli-li ženiši ze zámožnějších rodin. Zejména v dobách patrimoniálních úřadů, za časů roboty, kdy rozličné svízele tížily náš lid, byla sousedská shoda, společenský cit nejživější: kde kdo lnul obětavým přátelstvím, pravou křesťanskou láskou k sobě.

Avšak nicméně i vážnosť rozhraní onoho, v němž mladí lidé se ocítají, vyznívá z některých zvyků svatby samé. Míníme tu četné, ponejvíce biblické promluvy a řeči družbů, kteří jimi zábavu a veselí proplétajíce zábavě té »zesvětačiti.« jaksi zabraňují. Dotčené promluvy a řeči jsou také neklamným svědectvím nábožnosti a mravní čistoty našeho lidu upomínajíce zároveň bezděky

Digitized by Google

na doby dávnější, na doby »písmáků«, kdy čtení písem svatých, zejména pak bible, bylo všeobecným a chvalným zaměstnáním, a to jak u katolíků tak i u evangelíků.

Obrav sobě úkolem nakresliti co možná nejvěrněji svatbu valašskou, uvádím, že vzorem byla mi svatba, jak se slaví na Novém Hrozénkově a to v nejzámožnějším rodě orszákovkém, k níž mi hojnosť látky podal p. Jos. Országh (Vrančovský), jemuž tuto vřelé díky vyslovuji. Jeť mimo to Hrozénkov posud z nejzachovalejších dědin valašských, v nichž se starodávné zvyky a obyčeje zachovávají. Ke svatbě hrozénkovské řadí se pak tuto ostatní zvyklosti svatební, jež v jiných místech valašských buď byly nebo jsou posud obecny.

Nejdůležitější na svatbě valašské mimo ženicha a nevěsty jsou: 1. *Svatební rodiče,* totiž rodiče, kteří vystrojují svatbu, ponejvíce tedy rodiče nevěstini. 2. *Starý svat* čili *starosvat* a *stará svatka* čili *starosvatka* jinak také *široká* řečená. Starosvat a starosvatka jsou obyčejně manželé, ponejvíce křestní otec a křestní matka (kmotři), ale mohou jimi býti i osoby cizí. Svatka zastupuje o svatbě při všem matku nevěstinu; pomáhá nevěstu strojiti, sedí s nevěstou a družkami za stolem, při *babení* (čepení) rozplétá ji vlasy a

Digitized by Google

nasazuje čepec. Jeť vůbec ustavičně kolem nevěsty. 3. *Družbové* čili *řečníci*, a to ženichův i nevěstin. Svými řečnickými zápasy přispívají nejvíce jednak také k veselosti jednak také k vážnosti veškerého veselí svatebního. Jsou to už dospělí, starší lidé, vyznačující se pamětí a ostrovtipem, kteří na všech svatbách v širém okolí službu tu zastávají. 4. *Dva svědkové*, nejznámější sousedé, kteří se znají v písmě (podepsati se). 5. Konečně *mládenci* a *družky*, jejichž počet je nestejný, od 4—8.

Řeči a promluvy kolují na Valaších v četných opisech, jež jsou na větším díle shodny. Já jsem měl čtyři takové opisy v ruce, z nichž jsem pak veškeru látku vyčerpal; mimo to jsem na vhodných místech i ode dvou vyhlášených družbů čerpal. Jsouť to *Pavel Šimara* z Roketnice (Potůčků) č. 74., který přes 30 již roků družbuje a *Jos. Zajíček* z Hovězí č. 501. Od nich nabyl jsem i jiných potřebných pro tento spis vědomostí.

Řeči jsou skoro vesměs psány a pak i mluveny v jazyce spisovném: vážnosť okamžiku toho nezbytně vyžaduje. Také jsem při těchto řečích šetřil větší správnosti, než jakou jsem v nich shledal, aby jí pak družbové, budou-li z této knížky vážiti, také lépe šetřili. Jen někde dovo-

Digitized by Google

luje si družba pronésti místy promluvu v nářečí svém, valašském, zvláště je-li žertovného obsahu. Co do písní upozorňuji, že jsou všechny v nářečí valašském a že často jediný jen nápěv hodí se i jiným písním (textům).

Při skládání tohoto spisu byli mi kromě výše řečeného p. Jos. Országa ještě některými věcmi pomocni a to pp. Vilém Weisshammer, učitel na Nov. Hrozénkově, jenž mi písně do not uvedl, Karel Číha, učitel v Horní Jasence, Ant. Dařílek, odb. učitel na Vsetíně, Fr. Adámek, uč. na Hovězí („Bařiny«). Také stařenky Válková, Černocká (Prcínová), Slováčková a j. mi svou pamětí pomohly. Všem vyslovuji své povinné díky.

Že »Svatba valašská« i mimo Valašsko přátel si získá, nepochybuji. Přál bych si toliko, aby byla s takovou láskou přijata, s jakou jsem ji skládal.

Na Vsetíně, v měsíci květnu l. P. 1892.

M. V.

Digitized by Google

Digitized by Google

I. Zpyty (ohledy).

Rozmanité jsou příležitosti, jež svádějí chasníka s děvčicí, aby se pak stali ženichem a nevěstou. Cesta do chrámu Páně, mimovolné potkání, zvláště pak »muziga« jsou ony chvíle, jež z mladých lidi snoubence činí. Často stačí jediný pohled, aby stupnice náklonnosti se začala a zasnoubením skončila. Náklonnosť utvrzuje se hned výměnou (obyčejných) prsténků.

Když syn tedy rodičům vyjevil, která se mu l ú b í a jsou-li s ní rodiče spokojeni, vyšlou některého příbuzného, často také nějakého vyhlášeného družbu (tlampače) na zvědy čili na z p y t y do domu nevěstina, aby ohledal a vyzpytoval všecky okolnosti, budou-li ženichovi příznivy čili nic. Zpytač musí ovšem míti dobrou vyřídilku a mimo to býti prozřetelný a chytrý. »Vyřídiłku, tú aby miél nade všetko, lebo on mosí pěkně pozdaleky obchodiť, přezvědovať sa, jak, kerak a okołkovať a cosik desik, až dá na zjavo, proč přišeł.« — Na Hrozénkově posýlají na zpyty tak řeč. »světłú župicu,« jižto bývá z pravidla nějaká příbuzná, která tomu sňatku přeje a má také ovšem jazyk na pravém místě. Někde promlouvají o těchto věcech buď otcové nebo matky nastávajících ženichů.

II. Námluvy.

Když zpytač (družba) u nevěsty dobře pochodil, tož za několik dní po té přichází ženich s otcem svým a družbou do domu nevě-

Digitized by Google

stina už »na isto«. Neřeknou sice hned, proč přicházejí, nýbrž okolkujú a okolkujú, na př.: »Slyše-i zme, že máte na prodaj ovečku, kravičku a j.« Otec nevěstin však dobře tomu rozuměje provádí hosti po svém hospodářství, po dvoře, chlévech, stodole, vše jim ukazuje a tím se takměř chlubě. Až konečně se vrátí opět do jizby, kdež mezi tím už nějaká svačina je přichystána. Tu se teprve hostům rozvážou jazyky a řeknou, proč vlastně přišli. I nastane mezi oběma rodiči domlouvání, smlouvání o věně, o výminku a j., až konečně se dohodnou a ruce si podají. Ženich a nevěsta nezřídka »prosíkem« zasáhnou u vyjednávání svých rodičů.

Výsledky ujednání těchto čili »smluvy« dají se pak napsati u notáře a vepsati do gruntovních knih. K tomu se přibírají jako svědkové představený obce a některý radní nebo známý soused.

Za dob vrchnostenských úřadů bylo k ženění třeba povolení vrchnosti. Smluvy odbyly se doma, někoho zavolali za svědka a bylo dobře. Ale »včil, co sú ty kancelářе, všecko mosí sa u nich spraviť a ešče sa potem súdíja.« Věna dostávala nevěsta, byla-li bohatší, 400 zl. šajnů, měďáky (dvougroše) měřívali na »štvrtě«. K tomu na přídavek dostala nějakou kravku a ovci. Zámožnosť rodičů vůbec vždy rozhodovala, jakož i nyní. Nyní dostane nevěsta od 50—200 zl. a »přídanek.« Prvé dostávala nevěsta »výbavou« rukávce a rubáč, byla-li »hodnější« (bohatší) dostávala šestery rukávce na všední den a na neděli se čtvery. »Včil je teho všeckého na tucty.«

Přiženuje-li se ženich k nevěstě, třeba je mu také něco peněz přinésti, někdy i s přídavkem. Některý přiveze si i truhlu, lůžko a stůl.

Nebylo-li možno o námluvách se shodnouti v té neb oné věci, »ženiši« se rozejdou. »Neměli si byť« — praví lidé; nebyli sobě souzeni! Kde jsou námluvy, »tam je istý rok.« Při námluvách nekonají se řeči se žádné stránky.

Digitized by Google

III. Po námluvách.

Po šťastně ukončených námluvách nastává již jakýsi příbuzenský poměr mezi oběma rodinami. Otcové nazývají se navzájem svatové, matky svatičky (svatkové). »Toť dú našého ženicha svatové« a naopak praví lid.

Ženich a nevěsta po celý ten čas před zdávkou mají se pěkně, slušně chovať, v bázni Boží žiť, aby »na ně nikdo nic nevěděl.« Chasa pak se má oproti nim uctivě, oslovujíc je všude (jsou-li zvláště zámožni): pane ženichu, pani nevěsto! Také si dávají na vzájem dary: ženich dává nevěstě střevíce a šátek hedvábný na hlavu, který si uváže při čepení; nevěsta opět pošle ženichovi košulu. Nedali-li si ještě prstýnků, tož si je dají nyní.

IV. V ohlášky.

Ohlášky objednává ženich a otec nevěstin.

V neděli, když třetí ohláška vyšla, jde na Hrozénkově nevěsta odpoledne na požehnání. To jde už »najposledy v ocásku« (s lelíkem, copem). Nyní už děvčata na přípletky tak nedrží. Lépe se jim líbí vlasy míti stočené v »nestl« (drdolek), což vypadá, jako by už ani žádné panenky mezi nimi nebylo, ale všechny jako by už byly napolo »závitky«. Než ačkoli nynější dívky za pentle ve vlasích, odznak to poctivosti, se stydí, tož přece naposled každá tu neděli před svatbou si nějakou pentličku přiváže.

V čas ohlášek, asi týden před svatbou, vyprošují se družbové, mládenci a družky.

Poslední týden před svatbou chodí nevěsta po »novosedlú,« t. j. obchází nejbližší rodinu a známé, jež chce na svatbu pozvati. Všude dostane »na novosedlé« (do výbavy), buď už na hlavu šatku nebo čepec, rukávce, kousek plátna a j., též něco peněz.

Digitized by Google

Po novosedlí nechodí jenom chudobné nevěsty, jimž se něčeho nedostává, ale i nevěsty ze zámožnějších rodin valašských (zvl. na Hrozénkově), neboť nesmějí zvyků starých »po svéj mienit«, nechtí-li míti s rodinou mrzutosti. Rovněž chodívá nevěsta nezřídka před svatbou k ženichovi na tak řeč. m í n k u, t. na výpomoc, a to nemá-li ženich už buď matky nebo není-li vůbec žádné hospodyně u něho. Stává se to obyčejně v čas naléhavých prací, v čas žní a p.

V. Doba svatební.

Jako jinde, tak i na Valaších je masopust nejpříhodnější a nejobyčejnější dobou svatební.

Den svatební bývá z pravidla ú t e r e k, chudší odbudou to i v neděli. Katolíci vždy dopoledne se mší svatou, evangelíci rovněž obyčejně dopoledne, ale často i po poledni. Druhdy trvala svatba po několik dní, i týden. »Było křiku, było łomu všudě — dyť skoro celá dědina była na svaťbě.« Ale časy se mění. »Včil sa to odbude třeba jedným dněm!« Nicméně u zámožnějších trvá i nyní aspoň dva dni po sobě.

Je-li ženich chudý, nebo nemá-li rodičů nebo bratrů, nebo nechce-li bratr mu vystrojit svatby, je celá svatba u nevěsty. Rovněž je to tak s nevěstou. »Je to o menší útratě!« Nemá-li ani ženich ani nevěsta rodičův, udělají jim »úctu« (svatbu) jejich kmotři (nebo poručníci).

VI. Zvání na svatbu.

Obyčejně se zve v neděli před svatbou. Zvou se příbuzní, ale i sousedé toho statku, v němž »sa svatbíja,« musí se pozvati; to se rozumí už samo sebou.

Zvat chodí družba s mládenci. Družba má na klobouku a na hůlce révek rozmarýnu se zelenou pentlí, mládenci mají klobouky

Digitized by Google

ověnčeny a opentleny, na hůlkách mají červené mašle. Všichni mají láhve s kořalkou, jíž, vyřídivše věci své, domácí častují. Nejdříve se zve svat a svatka (široká).

Vešedše do statku dávají buď hned pozdravení (P. b. J. Kr., nebo »Pámbu daj dobrý den,« »dobrý večer«) nebo až po zvání. Někde pozdravují před zváním i po něm. Načež jme se družba ke gazdovi řečniti:

Však věříme, pane hospodáři, že nám za zlé míti nebudete, že jsme do vašeho poctivého příbytku vkročili; my pak jsme to ze své vůle neučinili, ale předně z vůle Boží a potom z dožádání mladých ženichů, jménem ženicha a nevěsty N. N., kdežto oni sobě umínili, svůj stav svobodný proměniti a do stavu manželského pořádně vkročiti, dá-li nám Pán Bůh dočekati dne N. N. do chrámu Páně k potvrzení toho manželského stavu. Nebo ten stav manželský nejprvnější jest skutek Stvořitele našeho učiněný a opět v Novém zákoně od Pána Ježíše a jeho svatých apoštolů na grunt založený a od Ducha Svatého všudy na každém místě schválený, že je Bohu milá a libá věc, ten stav manželský v církvi křesťanské. Nebo to z písma sv. slyšíme, že člověk sám ze sebe nic nemůže činiti ani začíti bez Pána Boha. — Tak oni sobě vzali předně Pána Boha na pomoc, k tomu také chtějí a žádají ctných a šlechetných lidí. Tak oni vás dali zváti pana hospodáře tohoto příbytku za pana svatu a manželku za paní svatku, a při tom vám na vůli dávají, že komu by bylo milo a libo od vás k nim přijíti k posezení na tu svatbu. A tak ty osoby slibují, že kdyby vám taková potřeba nastala, že byste syny ženili anebo dcery vdávali, že se vám chtí vším dobrým odměniti za tu vaši křesťanskou lásku, kterou jim v čas jejich největší potřeby proukážete; jest-li ne vám, tak dítkám vašim, a jest-li ne dítkám, tak potomkům vašim, a že kdyby to jináč býti nemohlo, že budou Pána Boha prositi na svých ponížených modlitbách, aby On ráčil vaše hojná odplata býti, jest-li ne zde v tomto věku nynějším, tož někdy v tom věku budúcím, aby se nám dal Pán Bůh shledati na té svatbě Beránkové, kteréžto nebude konce. Nám pak jakožto slu-

Digitized by Google

žebníkům neodepřete, ale že nám zadosť učiníte, za to vás všechny pěkně prosíme a žádáme.«

Potom dají pozdravení. Hospodáři podají jim chleba, aby si ukrojili a slibují, »že sa dajú vynajíti.« Mládenci pak podávají domácím kořalky. Družky podávají svým mládencům voničky za kabátce nebo župicu a za klobouk; v úterý ráno voničky ty obnovují. Družbům dává nevěsta rozmarýn za klobouk a na hůlku.

Mládenci obejdou takto všecky hosti. Hosté i z promluvy družbovy vědí, ze které stránky jsou pozváni, zdali ze ženichovy či z nevěstiny. Některý je na obě strany pozván, ale jde tam a posýlá na svatbu »dary boží« tam, kde »sa mu to vidí najlepší.« Někdo místo darů dává peníze (3 zl. nejméně) a k tomu třeba ještě trochu mléka a »putru«.

VII. V pondělí.

V pondělí se už chystá celý den; u bohatších počnou hned v neděli odp. a to zrovna 3—4 kuchařky. Kuchařky jsou nejbližší rodina, a na lecjaké dosti malé svatbě jsou hned tři. Mýlil by se však velice, kdo by myslil, že ony jenom vaří, pekou a smaží. I to to! Ony si při téj námaze poklebetá, pofajčá a zazpívajú. A co by ne? Šak je všeckého dosť a sú na svatbě, na veselú, a tu už i Písmo sv. prej přikazuje: Radujte sa s radujícími!

V pondělí nebo již v neděli snášejí pozvaní hosté dary své buď k ženichovi nebo k nevěstě, na tu stranu totiž, od které jsou pozváni.

Večer toho dne je krčma (na Hrozénkově, Halenkově a j.), totiž taneční zábava pro celou dědinu. Nevěstě se nesluší na krčmu jíti, a ženich se tam jenom tolik omešká, co řekne muzigantům kam a kdy mají ráno přijíti. Krčma začne, jakmile se hudebníci sejdou a konec je, až hospodský všechno jednoduše vyžene. Někde toho večera muzikanti ženichovi a nevěstě vyhrávají. Občerstvenou dostávají u nevěsty.

Digitized by Google

VIII. V úterý ráno.

V úterý se časně vstává, aby nevěsta záhy byla přistrojena, aby snad ženich nezastal ji ještě nehotovú. To by jí pak žádná práce od rukou nešla a nikdy by nebyla s ničím úplně hotova.

První mládenec musí ráno, není-li možno všechny, tož alespoň nejvzácnější ještě jednou pozvati a pro svou družku, jako každý mládenec, sám si dojíti.

Mládenec vejde do jizby a dá pozdravení až si svou vyřídí. S kloboukem v ruce předstoupí před gazdu a gazděnu a počne: »Ne z vůle svojí, ani z vůle ledakeho, ale z vůle dnešní dvojctihodnéj pani nevěsty (zve-li na stranu nevěstinu; na stranu-li ženichovu: z vůle dvojctih. pana ženicha) N. N. sem sa opovážił v tento váš poctivý příbytek vstúpiti. Naša dvojctih. pani nevěsta zkazuje vás na sto tisíc razů pěkně pozdraovať a prosiť jakste kvíteček, sivý holúbeček, abyste téj dobroty byli, za ňu sa nehaňbili a nebylo vám za těžko do jejího příbytku dneskaj přijíti a její veselé počestnými osobami svými okrášliti. Že šak vy též syny aj céry máte a též ich ženiť a vydávať budete a bez hostů sa neobéjdete, že vtedy vám to ona móže opłatiť, co vy jí dneskaj posłúžíte. Pochválen buď Ježiš Kristus!« —

Po té mu dává gazděna židli řkoue: »No, pěkně to umíš, pěkně, čisto; na židlu, opři sa a ukroj si našeho chlebíka!«

Nemá-li mládenec už ničeho vyřizovati, může sa »opříti« (posaditi) a chleba si ukrojiti. Nesmí se však dlouho meškati a omluviv se »že má ešče moc létaňá a ešče raz ich pozvjaci« musí dále se bráti. Má-li však v tom domě i družku si vyptati, tož hned odvětí: »Milý a ctihodný pane hospodářu aj vy pani gazděnko, rád bych já tak udělál; ale mám ešče jedno na srcu a pokel teho nevyřídím, nebudu já ve vašem poctivém příbytku ani seděť ani jesť ani piť. Dvojctih. pani nevěsta naptala si mňa za mládenca, a já nemám ešče voničky (kytky). Néni voničky, néni družičky. Radil sem sa nevěsty, že kerú bych si družičku měl hledať, a ona mně pora-

Digitized by Google

diła, že vy takú cerušku k temu súcí máte, abych vás poprosił, abyste to dyž ne mně, tož nevěstě k vůli udělali a vašu cerušku N. za družičku mně dali, aby sme dvojct. pani nevěstu do chrámu Páně slušně vyprovodiť mohli. Lesti moju prozbu vyplníte, tož o to jedno ešče prosiť budu, aby mně vaša N. nejaké znamení pro istotu dała.« — Načež podá cerušce svůj klobouk a ta mu naň dá znamení — voničku z pozlaceného barvínku a červených pentlí. Vonička přijde i na župici. Na klobouku bývaly veliké voničky, o »štyrech nebo šesti vrchoch, tak sa to třepało.«

Nyní už dávají voničky kupované; jenom ženich má »živú, rostenú« z pozlaceného rozmarýnu a zelených pentlí.

Hosté se scházejí k ženichovi, nebo k nevěstě, podle toho, od které strany byli pozváni.

IX. Oblek svatební.

Na svatbu přichází každý host ve svátečním obleku. Zvláště pak jsou vystrojeni mládenci, družičky a především ženich s nevěstou.

Zatím co hosté se scházejí, strojí se nevěsta v komoře. Nápomocny jsou jí starosvatka a drůžky.

Podáváme úbor nevěsty hrozénkovské, pošlé z rodu orszáckého, nejzámožnějšího v dědině.

Má-li býti tedy nevěsta v plné parádě starosvětského valašského kroje (orszáckého), obleče si bílou kasanku z 18—24 půlek, které nejsou sešívány, nýbrž »smřežkované« (mezi půlkami jsou vloženy krajky čili mřežky) a připne bílou zástěrku černým a pomněnkovým hedvábím velmi elegantně vyšívanou. Rukávce se širokými rukávy jsou na obojku při náramcích i taclích (krajky u rukávů) bohatě vyšívány. Na prsa připne se velká perleťová špinka (spinadlo) a na tu navěsí se staré stříbrňáky.

Kordułka (frydka) je kabátek z hedvábí barvy pomněnkové, protkávaného stříbrem. Do kola je třikráte lemována stříbrnými por-

Digitized by Google

tami. V předu zapne se jako župica na stříbrné gombíry a babky a navěsí se řadou starých stříbrňákův upevněných na řetízcích. Kordulka je velmi kratinká, a proto v poly opáše se pintou.

Pinta je aksamitová, barvy pomněnkové; délka je 3 lokte a šířka »na píďu«. Dokola je olemována stříbrnými portami; na koncích je stříbrné třepení, porty třema řadama a mezi nimi perleťové »kotulky«. Pinta opáše se tak, aby ozdobné konce po obou bokách volně dolů visely.

Punčochy jsou soukenné bílé nebo tmavomodré, nabírané a střevíčky soukenné nízké, barvy pomněnkové nebo červené se stříbrnými nebo zlatými portami a velikými vyšívanými jazyky. Do pravého střevíčku si dá kousek lenu, aby dobře gazdovala a rodil se jí dobře len.

Nejvíce však práce dá účes a příprava hlavy, tak řečené hladění. K tomu je třeba 12—20 loket bledězelné široké hedvábné pentle, slavíčkové tkánky a korunky. To je tak: Vlasy ovinou se kolem hlavy do »vrkoča.« Aby byl vrkoč vyšší, připlete si nevěsta (drůžka) konopí nebo lnu. Na vrkoč se přišpendlí nebo »uhladí« ona hedvábná pentle a zbytkem obtočí se vrkoč. K tomu přiberou se ještě dvě pentle po třech loktech, barvy buď modré nebo červené. Pentle ty jmenují se »obtáčka« a »podložka«. Obtáčkou ještě jednou obtočí se vrkoč a zaváže se na mašli, na »dvě sluky« v zadu, poněkud na pravo. Podložka ovine se podle vrkoče, tak že vlasů již jen malý proužek viděti lze a zaváže se na »dvě sluky« vzadu, poněkud na levo. Na podložku přiváže se »slavíčková tkanka« (bohatě to a pestře zlatem vyšívaný pruh obdélný, asi na tři prsty zšíří s podkladem světlým) tak, aby podložka trochu vyčnívala. Mašle (čtvrtá) téže barvy jako obtáčka, 2 lokte dlouhá (může býti i delší), řečená »příplet«, přiváže se v zadu do prostřed, mezi ony dvě mašle. Na to vše dá se na vrch hlavy korunka. Bývá to vysoký věnec ze silně pozlaceného barvínku. Tím je »hladění« hotovo.

Po té dá na sebe ještě pomněnkově a černě vyšívanou plachtu neb opůlku, do rukou vezme modlitební knížky, šátek a voničku. Vo-

Digitized by Google

ničku dostane od některé přítelkyně. Po svatbě voničku vrátí přítelkyni a chce-li se tato do roka vdáti, potřebuje umývajíc se voničkou obličej přetříti — a je to.

Družičky jsou přistrojeny jako nevěsta s tím toliko rozdílem, že pentle a pinta jsou červené a perličky na tkánce barvy většinou červené a zlaté.

Ženich má toho dne na sobě tmavomodré nohavice se žlutavě zelenými nebo pomněnkovými šňůrami a s lypačem červeně, modře a žlutě vyšívaným. Řemeň 3 lokte dlouhý, barvy hnědožluté a celý posázený mosaznými knoflíčky a rozpoltěnými, do kříže složenými prsténky. Košelu valašskou s otevřenými širokými rukávy, černě vyšitými ňadry a lémečkem vyšívaným černě, pomněnkově a něco málo červeně. Na prsou je velká perleťová špinka (kotula) a na ní na řetízcích staré stříbro. Brunclek tmavo- nebo světle červený s mosaznými knofliky, žlutavě zelenými šňůrami a modrožlutým vyšíváním. Kapesní šátek má přivázaný při hořeních putlinách brunclekových a vyšívaný cíp se prostrčí na levý rukáv košile.

Za obuv má ženich bílé nebo modré kopýtca s červenými okrajky a zelenými sňůrami a černé nebo hnědožluté »malované« krpce s černými přes 2 lokte dlouhými ovłakami. Nebo též obuje černé čižmy se ščičkami.*)

---

*) Že bývaly čižmy i žluté, to pamatuje už jenom píseň o Jurášovi:

Juráš miłý, Juráš,
na cos opustił nás?
Jój, joj, joj — joj, joj, joj.

De sú tvoje čižmy žúté,
obušek stříborný,
širáněk s pentlami,
župica s portami?

Digitized by Google

Tmavozelenou **župicu** s pomněnkovými nebo žlutavě zelenými šňůrami, s cínovými gombíry a babkami a s tmavě červenými výložky, vyšitými modře a žlutě má na prsou na všechny gombíry zapjatou a okolo pasu má otočený světle červený hedvábný pás se stříbrnými sponami a třapci. Župica sahá až po kolena, a když se utáhne pasem, vypadá jako kabátec a suknice. Na hlavě je **širáň** se **šmukem**. Jest vysoký, nahoře užší a o široké střeše. Šmuk je široká protkávaná stuha barvy nějaké tmavé nebo černé. Kolem klobouku upevní se na stříbrnou přasku. Po jedné straně přasky jsou třema řady stříbrné portičky a mezi těmi perleťové kotulky. Po druhé straně přasky jest jedna porta, jeden řádek kotulek a stříbrné třepení. Až pak přijde k nevěstě, dostane ještě 3—7 loket zelenou, širokou pentli, kterou mu nevěsta kolem klobouku nad šmukem otočí a v zadu poněkud na levo uváže velikánskou mašli. Přaska přijde asi nad pravé oko. Nad přasku připevní mu nevěsta ještě voničku ze »třech révů« pozlaceného rozmarýnu a zelené pentle.

Že šmuky orszácké bývaly až »přes právo« nádherné, toho svědkem nejlepším je násl. popěvek:

Orszáci, Orszáci,
poprodali łúky,
pokúpili sobě
šmuky na kłobúky.

Písničku složili chlapci, kteří Orszáckým těch šmuků záviděli. A když ji po prvé »u muzigy« zanotovali, toť se rozumí, byla spečetěna krvavou pračkou. Pásy stály přes 150 zl. rýnských stříbrných

---

Už ti to nebrní,
Jurášku náš milý!
Jój, joj, joj — joj, joj, joj.
Už społem nebudem
až před Božím súdem.
Jój, jój, jój — jój, jój, jój.

Digitized by Google

(v předešlém stol. suma to zajisté značná) a bylo na něm 300 loket světle červené hedvábné šňůry, 20 stříbrných kroužků, majících podobu mužského náprstku, byly však o něco delší, a na obou koncích stejného průměru, pak dva veliké stříbrné střapce, 5 loktů silné stříbrné šňůry a několik žlutavě zelených hedvábných šňoček. Takový pás býval na statku dědičným.

Popsaný tuto kroj měly jenom rodiny orszácké a z ostatních jenom výminečně rod Urbanův a Kneblíků, jelikož ty dva rody slynuly též bohatstvím; byly však pánům tak poddány jako ostatní sedláci, kdežto Orszáci byli svobodni.

Úplné sváteční šaty valašské, jež nosívaly přední rody hrozénkovské, bývaly velmi drahé. Zvláště ženské kožuchy (»šuby«) bývaly v pravém slova smyslu nádherné. Střih jejich odpovídal střihu župice a bývaly ze sukna tmavomodrého nebo světle- i tmavočerveného. Dokola obšity byly nejpěknější vybranou liščinou, pomněnkovými nebo žlutavě zelenými šňůrami a stříbrnými neb zlatými portami. Po obou bokách »na kúboch«, visely dva veliké hedvábné, stříbrné nebo zlaté třapce. V předu zapínaly se na gombíry a babky jako župice. V zimě tedy oblekla nevěsta tuto nádhernou šubu.*)

Než všimněme si také poněkud ještě mládenců. Ti rozeznávají se od ženicha jenom tím, že pentle mají červené (též modré nebo žluté) a voničku nikoli z rozmarýnu, ale z barvínku. Pasu nemají a místo župice mají přes rameno furijantsky přehozený »lajbík.« Je to kratinký kabátec tmavomodrý s cínovými gombíry a babkami

*) Že na novou šubu bylo třeba pěkných peněz, možno souditi z toho, že jistá stařena před 50 lety dostala za obnošenou šubu od potulného žida 60 zl. ve stříbře. Podle toho bylo na šubě asi hojně stříbra, když opatrný a chytrý židáček za starý krám dal 60 zl. stříbra. Stařena byla z jednoho předních rodů hrozénkovských a měla šubu na památku po své matce. Když se provdala, neměla se „hrubě hlavitě" a přišla do takých poměrů, že jí bylo některé přebytečnosti odprodati.

Digitized by Google

jako župica a se žlutavě zelenými nebo pomněnkovými šňůrami. Vyšit je hedvábem červeným, modrým a žlutým, nebo žlutavě zeleným.

Druhdy mívali mládenci přes pravé rameno »servét« (ručník, někde vyšívaný, jinde nevyšívaný), který si svázali pentlí na levém boku; kolem boku pravého navazovali opět šátek (kartúnový).

X. Před zdávkou.

Když nevěsta je s úborem hotova a hosté její pohromadě, sednou ke snídaní, aby, než přijde ženich se svou stranou, byli na cestu připraveni. Na snídaní jsou vdolky a buchty s kávou nebo valašský čaj, vařená to kořalka s medem, skořicí a hřebíčkem. Před jídlem i po jídle modlí a zpívají se vhodné modlitby a písně, jež družba předříkuje.

Zatím slyšeti už z daleka příchod ženichův. Všechno zpívá, mládenci střílejí a muziganti hrají »až tak hory jačá«, a zvláště

cymbalista dycky zhusta
na svůj cymbálek pere,
a dyž mu naň zhusta sype,
potichy sa vysměje.

Cestou zpívají a hrají písně rozličné; ale bliží-li se už k nevěstě, zpívají se jenom písně k tomu se hodící. Na příklad:

1.

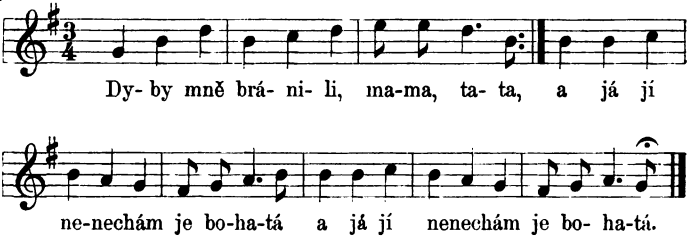

Digitized by Google

1. [Dyby mně bránili
mama, tata,]
[a já jí nenechám
je bohatá.]

2. [Dyby mně bránili
sestry, bratři,]
[a já jí nenechám,
dyž mně patří.]

3. [Dyby mně bránili
šetci ludé,]
[a já jí nenechám,
moja bude!]

Když u nevěsty uslyší tuto pěsničku, zavrou nevěstu do komory a s ní jednu družičku a potom **přáłku** (přadlenu), namaškařenou to babku, s mladým však jazýčkem. Nevěsta dostane ještě radu, »aby po tři razy dveři odchýliła a na ženicha nagúgła.« Nebo jde nevěsta někde na »hůru« a tam se dívá přes svisle na ženicha. Bude prý »měť lehko děti.«

Družičky nevěstiny chtí ženicha poškádliti zpívajíce:

2.

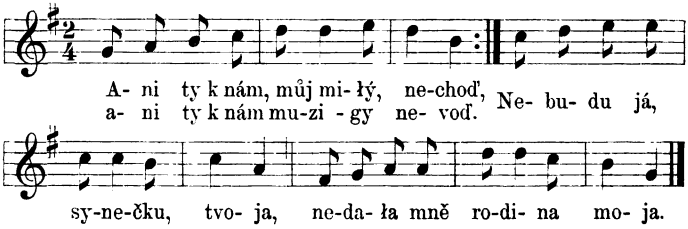

Ani ty k nám, můj miłý, nechoď,
ani ty k nám muzigy nevoď!
Nebudu já, synečku, tvoja,
nedała mně rodina moja.

A družky ženichovy odpovědí rozhorleně:

Digitized by Google

3.

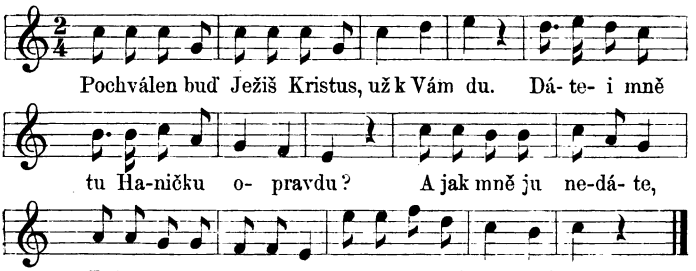

Pochválen buď Ježiš Kristus, už k Vám du.
Dáte-i mně tu Haničku opravdu?
A jak mně ju nedáte, s Bohem si ju chovajte,
já k Vám věcéj nepřídu.

No, tak zlé to snad nebude, vždyť družičky nevěstiny už převrátily konec písně a zpívají:

A dajú a dajú,
ešče aj přidajú
velikú truhłu pylnú!

Zatím přišla družina ženichova až na podsínek a najde dvéře na závoru. Tu zpívají:

4.

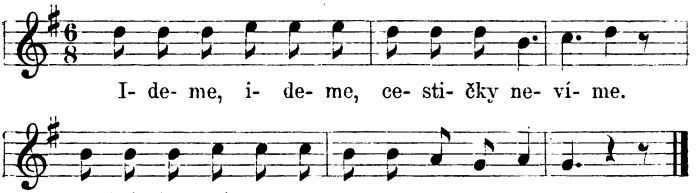

Digitized by Google

1. Ideme, ideme, cestičky nevíme.
Dobří ludé věďá,
oni nám pověďá.

2. Ideme, ideme, cestičky nevíme.
Pěkně Vás prosíme,
pusťte nás do síně.
Ze síně do izby,
abysme nezmrzli.

Družba ženichův tluče na dvéře a počne se domlouvati s družbou nevěstiným. Na příklad: »Čteme u sv. Lukáše v kap. 11.: Tlučte a bude vám otevřeno, — pročež otevřete i vy nám, ne-li ponejprv, tedy podruhéj a po třetí.« — »Co, přátelé, tu hledáte, dyť vy tady nic nemáte!« — »Zasvítila nám hvězdička do tohoto místečka, že by tu měla býť naše děvečka!«

Nebo se prosí jednoduše o dovolení, »vejíti do tohoto poctivého příbytku«; načež když od nevěsty se přivolí slovy: »Možú vejíti v pokoře a v tichosti« — otevrou se dvéře a ženich vkročí i s hostmi svými do jizby. Tu pak následuje teprve řečnický zápas od obou družbů, který skoro do nekonečna se vleče, ale může dle dohodnutí se družbů zkrácen býti.

Družba ženichův: Však věříme, pane hospodáři, že za zlé míti nebudete, že jsme do vašeho poctivého příbytku vkročili. Vinšujeme vám od Pána Boha štěstí, zdraví a hojné Boží požehnání, jak podle těla, tak také i podle duše. A při tom prosíme pana hospodáře tohoto příbytku, že cobychom koli dobrého a Pánu Bohu líbého v tomto příbytku pohledávati chtěli, těšíme se láskám vašim, že nám to dovolíte.

Družba nevěstin: Ctný a slovutný pane družbo a všichni spolupřátelé! Uchovej Pán Bůh, za zlé nemáme, ale my a pan hospodář tohoto příbytku ne malé, ale veliké potěšení máme, že Pán Bůh tak hodnými a počestnými osobami tento dům naplniti ráčil.

Digitized by Google

My vás všechny mile a rádi spatřujeme a přátelsky vás vítáme, aby ste sobě, jsouce z cesty unaveni, odpočinouti mohli pokorně vás žádáme, a při tom což byste koli dobrého a Pánu Bohu libého v tomto příbytku pohledávati chtěli, to se vám z vděčnosti dovoluje.

Družba žen: Však věříme páni muži, že nám za zlé míti nebudete, že jsme se opovážili před vaše ctné osoby předstoupiti, kdežto z vůle naší nic není, ale z vůle Pána Boha stalo se; sám Pán Bůh takto míti chce, aby jeden každý měl manželku svou a jedna každá manžela svého, tak jakž bylo hned při stvoření světa, když Pán Bůh stvořil světlo, potom oblohu nebeskou, země, moře a všecko, což v něm jest, a všelijakou bylinu a všelijaký strom; potom slunce, měsíc a hvězdy, a potom všeliký živočich hýbající se na zemi, jako ptactvo v povětří létající, též hovádka a zeměplazy a jednu každou živou duši, hýbající se v hojnosti podle pokolení svého, a naposledy člověka stvořil z prachu a hlíny, aby nad těmi stvořenými věcmi panoval. Že pak jako v povětří ptactvo, zvířata zemská, všeliký živočich, hýbající se na zemi, měly jsou jedno každé tovaryše svého sobě podobného, člověku pak se nedostával tovaryš, s kterýmž by své obydlení míti mohl. Vešla tedy v radu svatosvatá Trojice a řekla: Není dobře býti člověku samotnému, učiňme jemu pomoc, kterážby pomáhala jemu. I dopustil Hospodin, všech věcí stvořitel a Pán, na Adama tvrdý sen, v kterémžto snu vyňal mu jedno žebro aneb kosť z boku jeho a to místo vyplnil tělem, a z toho žebra učinil líbezný pěkný obraz, to jest člověka a postavil ho před Adama. Adam pak jakž procítil ze sna a uzřel ji, vykřikl a řekl: Totoť jest tělo z těla mého a kosť z kostí mých a ta bude slouti manželkou mou a hned zamiloval ji. Sv. Pavel potvrzuje, že ten stav manželský nařízen jest pro uvarování smilstva, a že jest lépe se ženiti nežli se páliti. A moudrý Šalomoun mluví, že lépe dvěma než jednomu. Dobrý zajisté mají užitek z práce své; také padne-li jeden, má tovaryše, který by ho pozdvihl a že dvojnásobný provázek nesnadněji se protrhne. Ještě dobrou radu dává Ekleziastykus rodičům, když dí: Vdávej dceru svou, dokudž mladá jest, nebo dcera nevdaná pů-

Digitized by Google

sobí mnoho starostí a odjímá mnoho snů rodičům. A ještě mluví Duch Boží skrze Syracha, že manželka ctná a bohabojná jest jako slunce vzešlé na vysokosť nebes Páně, a jak zlatí sloupové na stříbrných podstavcích, a jako lampy nejjasnější na svícnu zlatém, a že nemůže žádným zbožím zaplacena býti, a taková dána bývá tomu muži, který se Pána Boha bojí. Což pak to všecko rozvažujíce tento poctivý mládenec N. za ten dar se vždy Pánu Bohu modlil a Pán Bůh vyslyšel modlitbu jeho.

On jsa hnut duchem Sv. oblíbil sobě tohoto ctného a slovutného pana N. N., hospodáře tohoto příbytku, jeho vlastní dcerušku N. N. za pravou a věrnou manželku a to pořádkem křesťanským, pokračujíce, nás jako přátel povolal, abychom sobě nestěžovali takovou práci před se vzíti a o tuto děvečku mluviti.

Kdežto pak my nechtějíce žádostem jeho odepříti, přišli jsme však na žádosť jeho, k tomuto slovutnému p. N. N. Jest-li v té milosti a lásce zůstáváme, že by ta výše jmenovaná děvečka*) tomuto mládencovi za manželku dána byla a služebníkem církevním v chrámu Páně k stavu manželskému potvrzena byla: za to vás poníženě žádáme a prosíme.

Družba nevěstin: Ctný a slovutný pane řečníku a spolu příchozí a přátelé! Vyrozuměli jsme dobře žádosti a prosbám vašim, ale na vaši obšírnou řeč v krátkosti otázka následovati bude. Předně, kdo vám tuto cestu v tento poctivý příbytek ukázal a kdo vám poradil, abyste tuto děvečku od tohoto ctného a slovutného pana hospodáře N. N. za manželku požádali?

Družba ženichův: Pán Kristus nám praví u sv. Matouše v kapitole 7. a verši 7. a 8.: Proste a vezmete, hledejte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno, dávejte a bude vám dáno, nebo kdo prosí, béře, kdo hledá, nalezá, a tomu, kdo tluče, bývá otevřeno; a sv. Jakub mluví, že mnoho zmůže modlitba spravedlivého opravdová. Tak my znajíce to, šli jsme a nalezli jsme, tloukli jsme, až jste nám

*) dívčina.

Digitized by Google

otevřeli; věříme a prosíme, že nám bude dáno, ale to vše z Boží pomoci a milosti, nebo on nám zaslíbil, že začbychom prosili Otce našeho ve jménu jeho, dáť nám. Tak my to vše rozvažujíce, modlitbu svou přednášeli jsme Pánu Bohu našemu a obzvláště mládenec tento N. N. Pána Boha všemohoucího prosil, aby jemu býti ráčil nápomocen v tomto předsevzetí jeho. Tak Pán Bůh vyslyšel prosbu jeho a poslal anděla svého před námi, kterýž nám ukázal cestu do tohoto příbytku, tak jako někdy proukázal cestu mladému Tobiášovi do Rages Medských, kterýžto synáček poslušný byl Hospodina Boha svého. V čas jeho největší potřeby poslal Bůh anděla svého, kterýž mu proukázal cestu k Raguelovi do města Ekbatan Medských. Že tam pro něho byla panna určena, Sára jmenovaná, která jemu ve cti rovna byla, ačkoli byla pojímána za sedm manželů, avšak žádný z těch sedmi nebyl jí hoden proto, že si ji nepojímali pro česť a slávu Boží, tak jak patří na řádné manželstvo, ale pro chlipnosť tělesnou, tak jak činí synové světa. Tak nestrpěl Hospodin Bůh jejich bezbožných životů, poslal na ně ďábla, který hned každého toho ženicha neřádného zadusil a takové manželství jim zrušil; nebo ona byla od samého Hospodina mladému Tobiášovi určena. A tak tento synáček aneb ženich takové bezbožné ženichy potupuje; v tom cnostném a chvalitebném životě přichází jako mladý Tobiáš, a poníženě prosí a žádá.

(Otázka kdyby ženich do příbytku nevěstina s muzikú přišel).

Ctný a slovutný pane řečníku! Za druhé se vám také diviti musíme, když se stala svatba v Kani Galilejské, svatý Jan píše, že tam všecko bylo pokojno a ticho a vy jste sem do tohoto poctivého příbytku s jakýmsi neznámým křikem přišli. Pro jakou příčinu? Odpověď nám dejte!

Družba žen.: Nejmilejší přátelé! Známo je vám, že když synové Izraelští dobývali Jericha, že tam na beraní rožky troubili, až se zdi města i šance zbořily. Ale my, kdežbychom tolik beraních rožků nasbírali? Proto jsme sobě raději tyto lidi k tomu zvolili, aby vás i

Digitized by Google

s vašimi milými rozveselili a proto za odpuštění vás poníženě prosíme.

Družba nev.: Ještě se vás tážeme, jak tu pannu aneb nevěstu pojíti chce sobě, pro květ či pro ovoce?

Družba žen.: Nastává květ v kráse a spanilosti, tak že se jím srdce člověka potěší, ale hyne krása nebo květ a svou krásu potracuje a nastává ovoce, jak Duch Boží potvrzuje skrze Davida krále, že manželka jest jako vinný kmen a dítky jako štěpované olivoví, tak my tu paní nepojímáme pro květ, ale ji pojímáme pro ovoce, poněvadž z ovoce přichází užitek.

Družba nev.: Nu dobře, pane řečníku, poněvadž vy takovou věc od nás žádáte, která není v naší moci, ale je v moci Toho, kterýž učinil všecky věci, povězte nám, jest-li tento mladý pan ženich rovně Pána Krista na svou svatbu povolal? Nebo známo jest vám, přátelé milí, že kdyby pár novotných manželů v Kani Galilejské nebylo Pána Krista na svou svatbu povolalo, byli by tam do posměchu padli, nebo nás bez Krista pokrm ani nápoj ani jaké stvoření obveseliti nemůže, a tak tedy kdo Pána Krista na svou svatbu nepovolá, přichází ďábel a místo svatebního daru nic jiného s sebou nepřináší jediné hřích a peklo. Čehož nás račiž uchovati náš Pane Ježíši Kriste, ženichu nejmilejší!

Družba žen.: Nejmilejší přátelé! Ten skutek Pána Ježíše, který učinil v Kani Galilejské, v dobré známosti je nám; nebo Pán Ježíš skrze ten skutek Boží chce novotné manžely u víře potvrditi, a kdyby jaký nedostatek měli, budou-li k němu o pomoc volati, že jim bude pomáhati. A tak tedy tento synáček aneb ženich znaje to vše hned při křtu svatém přijal Pána Krista za svého milého a odřekl se ďábla i všech skutků jeho.

Družba nev.: Ale když Pán Bůh stvořil Adama a postavil ho v prostřed ráje, byl jemu vydal toto přikázaní řka: Z každého stromu rajského jísti budeš, ale se stromu vědění dobrého i zlého nikoli nejez, nebo v který koli den s něho jísti budeš, smrtí umřeš. I zachovával člověk to přikázaní potud, dokud byl v stavu samotno-

Digitized by Google

sti, ale jak mu byla dána Eva za manželku, hned nebyli zdrženlivi a padli do hříchu. Tak vy jest-li chcete, aby něco z toho mohlo býti, tak nám postavte deset hodnověrných svědků, že ty osoby nepadnou do hříchů za celý čas života svého; tak to může býti.

Družba žen.: Poněvadž Adam v ráji nezachoval Božího přikázaní, kdež bylo hojnosť všech dobrých věcí a tam padl do hříchu, tak my zde na tomto světě, kdež je rozličné trápení a soužení, kterakž můžeme býti bez hříchů? Nebo nám mluví Duch Boží skrze Davida krále, že Hospodin s nebe popatřil na syny lidské, byl-li by kdo rozumný hledající Boha. Všickni se odvrátili na požádané užitečné; není, kdoby činil dobré, není ani jednoho, a dle s. Pavla — všickni zajisté zhřešili a nemají slávy Boží. A Šalomoun praví, že spravedlivý sedmkrát za den padá, a opět Duch Boží mluví u Joba, že ani při svatých jeho není stálosti a nebesa nejsou čista před očima jeho, tím méně ohavný a neužitečný člověk, který pije nepravosť jako vodu a tak každý od přirození jest, každý ke zlému náchylný, tak ani my to sami o sobě nemůžeme ručiti, že by z křehkosti nemohli padnouti do hříchu. Ač slibuje, že vedle těch desíti Božích přikázaní bude podle své možnosti život svůj říditi a spravovati.

Družba nev.: Praví nám duch Boží v Písmě, že jest sedm milosrdných skutků a v těch milosrdných skutcích mluví se, že máme lačné krmiti a žíznivé napájeti. Tak vy vezměte si chléb a ukrojte si a tu máte skleničku, zavdejte si.

Družba žen.: Nebudeme jísti ani píti, dokudž neučiníte s námi jiného milosrdného skutku, kterýž my chceme.

Družba nev.: Ještě nám mluví duch Boží o těch milosrdných skutcích, že máme pocestné do domu přijímati, tak vy zdali cestou unaveni jste, sedněte a odpočiňte si.

Družba žen.: Nepřišli jsme my k vám na posezení ale k pohledávání té děvečky N. za jistou a věrnou manželku.

Družba nev.: Praví nám Pán Kristus: Podobno jest království nebeské člověku kupci hledajícímu drahých perel, kteryžto,

Digitized by Google

když nalezl jednu drahou perlu, odešel a prodal všecko co měl a koupil ji sobě.

Družba žen.: Však jsme i my podobně učinili, co jsme měli, všecko prodali, dům i všecko jsme opustili a pohledáváme té perly, však ne zlaté ani stříbrné, ale perly drahou krví Kristovou vykoupené.

Družba nev.: Když ne zlaté, ani stříbrné, tak já mám za to, že Kristus Pán i za tyto osoby umřel, nebo praví písmo svaté, že každá věřící duše jest perla drahou krví Kristovou vykoupená, tak vy sobě vyberte z těchto panen, která se vám nejvíce líbí.

Družba žen.: My se k těmto pannám nepřiznáváme, poněvadž vidíme, že mezi nimi není žádná ta Ráchel.

Družba nev.: Ale vždyť Jakub patriarcha musil za krásnou Ráchel sedm let sloužiť a ještě oklamaný zůstal; tento mládeneček snad ani jeden rok v tomto příbytku za tuto osobu, o které vy zmínku činíte, nevíme aby sloužil.

Družba nev.: Však tento mládenec N. N. více než sedm let samému Pánu Bohu sloužil.

Družba nev.: Máte-liž pak pro ni také jaké místo u vás, anebo jakým obchodem ona tam přece bude, co bude u vás jísti, anebo čím se bude odívati?

Družba žen.: Praví nám Kristus Pán: Nepečujte tedy říkajíce co budeme jísti nebo čím se budeme odívati, nebo toho pohané hledají, ale nám praví Písmo, že abychom nejprve hledali království Božího a spravedlnosti Jeho a jiné všecky věci budou nám přidané. Nepečujte tedy o zítřejší den, nebo zítřejší den bude pečovati o své věci; dostiť má každý svého trápení.

Družba nev.: Pro jaké pak ale příčiny přece tento poctivý mládenec N. do tohoto stavu vstoupiti chce a tuto pannu N. N. pro jakou příčinu jistou sobě vzíti chce, pro krásu-li či pro bohatství nebo pro lásku?

Družba žen.: Ani pro krásu, ani pro bohatství, ale pro lásku a poctivosť, nebo praví duch Boží: Bůh láska jest a kdo v lásce

Digitized by Google

přebývá, v Bohu přebývá a Bůh v něm, a jináče praví, že láska má trvati až na věky.

Družba nev.: Ale ještě se vám v této věci diviti musíme, poněvadž vy chcete od nás tak drahý a vzácný klenot dostať, jak od vás samých to mluveno a potvrzeno jest, a my z vašich rukou žádných darů naproti tomu nevidíme. Jakub patriarcha, chtěje sobě bráti krásnou Ráchel, že v rukou svých žádných darů nedonesl, musel za krásnou Ráchel 7 let sloužiť a přece byl oklamán. Ale my vás klamati nechceme, než raději, jak činili předkové naši, tak se my říditi budeme. Jestli že jste přinesli na deseti velbloudech nádoby zlaté a stříbrné, roucho drahé, tak jako učinil nejvěrnější služebník Abrahámův, tedy přední místo k sednutí se dává vám.

Družba žen.: Nám, mnoho vážení páni muži, dobře známa jest věc ta, na kterou se ptáte, nebo služebník ten učinil přísahu s pánem svým Abrahámem, že nepojme z dcer kananejských a filištýnských, mezi nimiž bydlí, za manželku Izákovi, synu Abrahámovu, a tak chtě učiniti zadosť přísaze své, vzalť jest deset velbloudů pána svého a na ně nádoby zlaté a stříbrné, roucha drahá, vstalť jest a bral se do města Háran, a tam se zastavil u studnice před městem, prose Hospodina, aby se mohl shledati s děvečkou, kterýby měla býti za manželku Izákovi, synu Abrahámovu. I stalo se, prve než on se přestal modliti, že děvečka krásná, Rebeka jmenovaná, přišla vážit vody k studnici té, a na žádosť jeho dala mu píti a velbloudy jeho napojila, nebo to měl v modlitbě své zavřené, že od které děvečky požádá vody ku pití a ona mu ji rychle podá, ta že má býti za manželku Izákovi. A vida služebník ten, že Hospodin učinil cestu jeho šťastnou, učinil poklonu Hospodinu a vyňav dvě náušnice zlaté, stíží půl lotu a dvě náramnice zlaté, stíží deseti lotů, dal děvečce té a hned zavolán jest na noc do domu Batuelova. Služebník ten když tam byl, dali před něj chléb, aby jedl, ale on řekl: Nebudu jísti ani píti, dokavadž nepovím řeči své; povězte mi, učiníte-li se mnou milosrdenství anebo nedáte-li děvečky vaší Izákovi za manželku, pakli ne, obrátím se na pravo nebo na levo. Řekl Batuel: Od Hospodina

Digitized by Google

stala se věc tato; aj Rebeka stojí před tebou a vezmi ji a nech jest za manželku Izákovi. I vida služebník ten, že se mu všecko jak chtěl šťastně od Hospodina podařilo, vstana učinil poklonu Hospodinu a vyňav nádoby zlaté a stříbrné a roucho drahé dal je děvečce té, a dal také drahé dary i matce její i bratrovi jejímu. Ale my nemáme takových velbloudů, na kterých bychom takové věci nosili, nebo v našich krajinách takových hovádek málo se uhlídá, než toliko v Arabsku. Zlata a stříbra též mezi námi málo se nalézá; čteme, že za času Šalomouna, krále Jeruzalémského, bylo zlata jako blata a na ulicích stříbra jako prachu, ale u nás se toho nenachází. Než my jsme ještě vzácnější a dražší klenoty donesli než klenoty byly Abrahámovy: totižto srdce upřímné a lásku neošemetnou; nebo sv. Pavel píše takto: Bych jazyky lidskými mluvil i andělskými a kdybych měl tak velikou víru, žeby hory přenášela, a kdybych vynaložil na pokrmy chudých všechen statek svůj, a kdybych tělo své vydal k spasení a lásky kdybych neměl, nic mi to všecko neprospívá; nebo láska trpělivá jest, láska dobrotivá, láska nezávidí, láska není všetečná, nenadýmá se, v nic neslušného se nevydává, nehledá svých řeči, nevzpouzí se, nevymyslí zlého, všecko snáší, všecko věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká, neraduje se z nepravostí, ale spolu raduje se v pravdě.

Družba nev.: Tak my včil uznávajíce vaše věci za pravé a spravedlivé býti, srovnáváme se předně z vůle Boží a potom z vůle naší a vaší, poněvadž vy jste nám oznámili vůli samého Pána Boha. Ale s výminkou takovou: ještě zavoláme tu děvečku, co ona tomu řekne, jestli ona k tomu svoluje nebo ne.

Nyní káže družba nevěstin předvésti nevěstu. Jdou tedy do komory, dvéře se otevrou a do jizby vstoupí — stará baba. Má »kožušisko na ruby, faju v hubě a roztrhané trávničisko přes sebe« — pěkná to nevěsta! Místo vlasů — koudel. To je přalka. Majíc »v hrsti přaslicu s kúdelú« nabízí ženichovi svou ruku, všelijak se při tom vychvalujíc: »Mňa si vezni, Janíčku, mňa, já ti budu gazdovať, přádať budu aj nocú a jakú niť! Oj pane!« atd. Všichni hosté vychvalují ženichovi takovou přalku bedlivou, jemu se však jaksi »ne-

Digitized by Google

podobá,« a aby se jí konečně zbavil, dá jí nějaké zpropitné. Družba ženichův praví, že to není ona, že »jejich perla« má na hlavě zlatý věnec.

Nuže dobrá! Vyvedou z komory družičku, která má na hlavě zlatý věnec jako nevěsta. No, ta by se ženichovi už lépe »viděla«, ale ještě to není ta pravá perla a nechce jí. Ale, když jeho družba řekl, že má jeho perla zlatý věnec, tož mu ji všickni »na silu, na moc« dávají. Ale on dokonce nechce a najde jí nějakou chybu, na př. že má moc černé oči, nebo špičatý jazyk, řídké zuby a p. Odvedou ji a přivedou ještě jednu. Do třetice! Nebude-li se mu ani ta líbiti, nedostane nic a může s Pánem Bohem jíti, odkud přišel.

Z komory vystoupí pravá nevěsta, spravedlivá, kterou ovšem ženich i družba poznají, pravíce, že to ona. Družba její praví: »Ja, milí páni, dobří ludie! To já vám rád uvieřím, že tá sa vám lúbi a že byste ju brali; ale vieřte isto, to je najvěčí tehote přibytku počestného okrasa, a my bysme ju nerádi od sebja preč dali. A potem, dož ví, była-i by ona volna s vami ísť?« — Ale když nevěsta odpoví, že je volna ze svého »kutřiska« odejíti, otce, matku, bratry, sestry a všechno opustiti a za svým vyvoleným jíti: tu je všechno darmo. — Jinde však, když vystoupí nevěsta z komory, praví k ní její družba:

»Nu, milá paní nevěsto! Tento synáček aneb ženich přichází k otci tvému, žádaje tebe za manželku sobě; ale otec tvůj odvolává se na tebe. Tak ty pověz před těmito vzácnými osobami, chceš-li býti manželkú jeho nebo ne.« — Nevěsta: Moji nejmilejší přátelé! Já předně na vůli mého milého Pána Boha mile přestávám a tomuto mému milému a od Hospodina slíbenému před vámi slibuji věrna býti až do smrti.«

Po té odevzdává ji družba ženichovi tímto proslovem:

»Nu, milý pane ženichu, já na místě těchto poctivých rodičů a nevěsty této, tobě ženichu nevěstu tuto oddávám k věrné ruce tvé, však ne tak jako duchovní osoba, ale jako věrný přítel. Ale nestavím ti ji za hlavu, aby panovala nad tebou, není z hlavy učiněna;

Digitized by Google

ani není z nohy učiněna, abys ji měl za podnože nohou svých, ani není ze srdce učiněna, abys ji více miloval nežli Pána Boha svého, ale jest učiněna z prostředka těla muže na znamení lásky manželské, abys ji miloval tak jako sama sebe, abys ji neměl v nenávisti ani ona tebe, kdyby jeden nebo druhý nedostatek připadl na vás, abyste potěšovali jeden druhého tím co duch Svatý praví, že není ukrácena ruka Páně, aby nemohla spomoci, ani ucho Jeho obtíženo, aby nemohlo slyšeti, anebo jako mladý Tobiáš a Sára k samému Hospodinu se o pomoc utíkali a na modlitbách od něho pomoci a požehnání žádali a láskou jeden druhého předcházeli a se potěšovali. Když tedy i vy budete následovati Tobiáše a jeho manželku Sáru, tak vám Pán Bůh udělí svého svatého požehnání, tak jako těm ženichům v Kani Galilejské a obrátí váš hořký kalich pokušení v přesladké víno potěšení a požehnání. Kteréhožto i já vám přeji po všecky dni života vašeho z gruntu srdce svého. K tomu vám dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch Svatý. Amen.

Na to zasednou hosté ženichovi za stoly, aby něco malinko pojedli. Načež je »odpros« a otcovské i mateřské požehnání. Ženich sice již doma svých rodičů se odprášel, ale i od rodičů nevěstiných musí žádati požehnání a děkovati za dobré vychování, vycvičení, šacení nevěsty své a za to, že mu ji za manželku dali.

Odpros ženichův u jeho rodičů zněl: »Můj ze všech nejmilejší tatíčku a maměnko přemilá. Prosím vás pro Boha, pro pět ran Krista Pana, vím já, že nic nejsem lepší než byl marnotratný syn. Odpusťte mně všechno, tak jako ten otec marnotratnému synu svému všecko odpustil. Já nejsem dostatečný vám se odměniti na tomto světě, ale budu prosiť milého Pána Boha, aby se nám dal shledati v nebeské radosti na té svatbě beránkové. Mat. k. 18., v 18.«

Otcovo požehnání: »Nejmilejší mé dítě! Já tobě všecko srdečně odpouštím a přeji tobě od Pána Boha štěstí a zdraví a Boží požehnání na tomto světě a po smrti království nebeské.«

Nevěstin odpros říká její družba, ana sama pro slzy není slova schopna (nebo říká to po družbovi). Odpros děje se kleče, ženiši

Digitized by Google

podávají rodičům ruce, jež pak políbí. Rodiče sedí při něm na lavici u kamen.

Po všem tom chystají se k odchodu do kostela. Než vyjdou, dá ženich nevěstě prsten na znamení, že jeho láska tak bude bez konce, jako ten prstének. Nevěsta opět dá ženichovi šátek; až bude pro ni a děti v potu tváři chleba dobývati, aby měl čím pot setříti. Někde dává ženich nevěstě do střevíců po penízi, aby v manželství měla všeho s dostatek.

Na to obklopí nevěstu její tetky, ujčiny, stryny, kmotry a každá jí dává nějakou potajmu radu, až je nevěsta z toho všecka »zbarmončená«. Vyptávati se, co která radí a nač, to ať se žádný neopováží. Řeklo by se mu: »A, to sú naše věci robské, co je kemu po tem?!«

Avšak nicméně podařilo se jistému svatebníku zachytiti tři rady. Díky hlasitému šepotu »rozbrňkaných« kmotřiček. Jedna přiskočila, vzala nevěstě šátek a zavázala do cípu několik hřebíčků. »Až vyjdete z kostela — praví — vytahni jeden ten hřebíček a rozkus ho. Polůvku sama zhutni a polůvku daj ženichovi. Ale neprav při tem ani muk! Lesti on sám k tobě začne rozprávjať, tož jak se nekdy pohněváte, dycky on sa spěš udobří a zarozprávjá a ešče ťa aj odprosí«. — Druhá zase radila: »Jak stúpíš na kostelní prah, dobře si podla ženicha samučkého staň, aby nebylo pomezi vás k oltáru viděť. To by mezi vami spravedlivéj lásky a dobréj vůle nikdy nebylo.« — A už zase třetí tahá nevěstu za sukni: »Počuvaj! Jak budeš vychodiť ze síně na pocínek, přetři si tvář stánkami*) od těla, aby ťa nedo neuřknúl. Nebo neni sú šetky oči jednaké a nevěsty sa úrok lechko chytí.«

Když už tetička žádná nic neví co poradiť a družbové křičí, že pan farář bude hřešiť, že »dosel neidú«, seřadí se konečně, aby se odebrali do kostela.

Někde, než odejdou do kostela, obcházejí všichni třikráte dům.

*) Stánky jsou přední část rukávec.

Digitized by Google

Napřed jde muziga, za ní ženich, starý svata, mládenci, pak nevěsta, stará svatka, družičky a ostatní hosté.

V dědinách velmi rozložitých s mnohými pasekami po údolích a stráních (jako na př. na Halenkově, Hovězí, i na Hrozénkově), v nichž bydlí ženich na hodinu cesty i více z této strany, nevěsta pak rovněž tak vzdálená z oné strany kostela, scházejí se ženich a nevěsta nezřídka až při zdávce v kostele. Po kostele jdou ovšem společně do hospody, ale potom se zase rozcházejí k obědu, a teprve až k půlnoci přichází ženich se svými hostmi k nevěstě na čepení. Tu ovšem mnoho zvyků a zvláště promluv se pomíjí.

XI. Cestou do kostela.

Když se konečně od nevěsty vydají do kostela, berou se v tomto pořádku: Napřed jde muziga, za ní mládenci, pak ženiši, družbové a svědci a za nimi ostatní hosté. Nevěsta kráčí ženichovi po pravé straně, z kostela však jde po levé, proto že Eva byla z levého žebra Adamova. Cestou se zpívají a hrají písně svatební, při čemž se mládenci před muziganty všelijak »potáčajú« a družičky rovněž divně a jináč se točí, přidržujíce si rukama krátké sukně.

Některé písně jsou až neomaleně žertovné, některé mají opět velmi pěkné, ano galantní přírovnání. Na příklad:

(Nápěv jako číslo 4.)

1. Pěkné je to, pěkné,
růžička s hřebíčkem.
Ešče je pěknější
Hanička s Janíčkem.

2. Pěkné je to, pěkné,
pěkně ím to svědčí;
Janíček je větší,
Hanička je menší.

Digitized by Google

5.

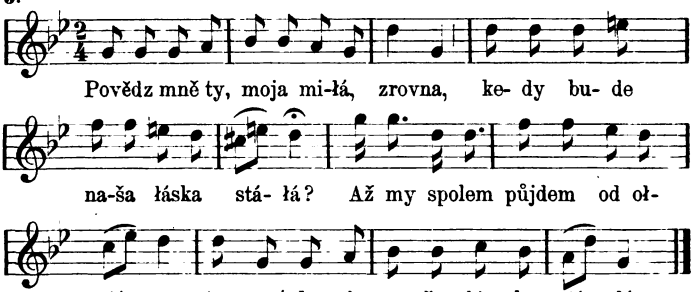

1. Povědz mně ty, moja miłá, zrovna,
kedy bude naša łáska stáłá?
Až my spolem půjdem od ołtára,
teprú bude naša łáska stáłá.

2. Povědz mně ty, moja milá, povědz,
kedy bude naší lásce konec?
Až já umřu, až ty budeš vdovec,
teprú bude naší lásce konec.

6.

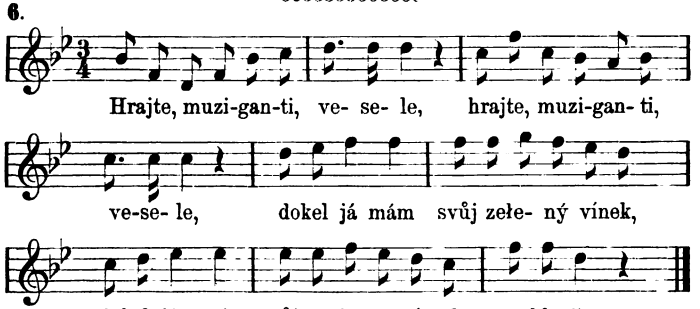

Digitized by Google

1. [Hrajte, muziganti, vesele,]
[dokel já mám svůj zelený vínek]
na hlavě.

2. [Až já vínka míti nebudu]
[vtedy já vám za vašu muzigu]
děkuju.

7.

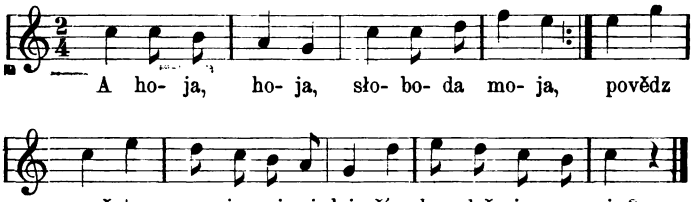

1. [A hoja, hoja, słoboda moja]
povědz mně ty moja najmilejší,
budeš-i moja?

2. [Já ti nepovím, já sama nevím,]
já su mladá jako ta jahoda,
robiť neumím.

3. [V polu roste bič, ten učí robiť]
a v březině taková metlica
ze sna probudí.

4. [Ešče néni nic, už sa strojíš biť],
uchovaj mňa, Pane Bože věčný,
za takého ísť.

8.

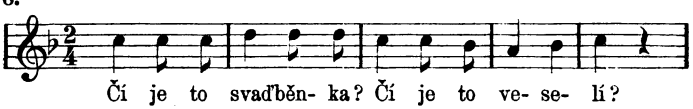

Digitized by Google

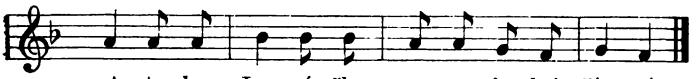

1. Čí je to svaďběnka? Čí je to veselí?
A teho Janíčka, co sa dneskaj žění.

2. Čí je to veselí? Čí je to svaďbička
A to sa vydává súsedom Hanička.

3. Neboj sa, Haníčko, u Janíčka psoty;
zahrňa rukávy, hybaj do roboty.

4. Neboj sa Haníčko, u Janíčka hładu;
majú tam z a h r á d k u a v ní — kozí bradu.

9.

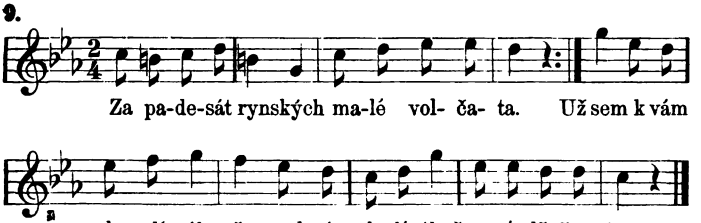

[Za padesát rynských malé volčata]
Už sem k vám chodívál,
už sem k vám chodívál,
šumné děvčata.

Digitized by Google

10.

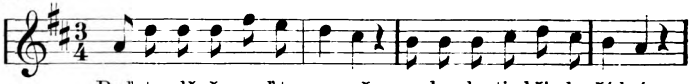

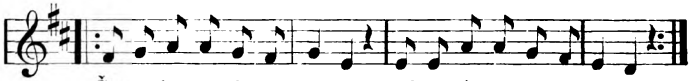

1. Poď ty, děvča, poď ty za mňa,
nebude ti křivda žádná.
Štyry jamy žita máme
nebodzízem navŕtané;
ešče k temu neco více
štyry mierky šošovice.

2. Poď ty děvča, poď ty za mňa,
nebude ti křivda žádná.
Štyry žaby naběhané
budú naše krávy dojné,
štyry myši podkované
budú naše koně vrané.

11.

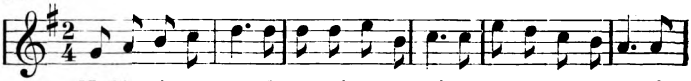

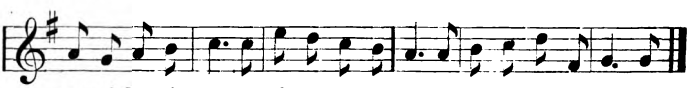

Digitized by Google

1. Nedávaj mňa, mamka, de sú dvě, tři céry,
[ta jak bys mňa dała mezi lucipery.]

2. Nedávaj mňa, mamka, de je céra s matkú,
[ta jak bys mňa dała masárom na jatku.]

3. Ale daj mňa, mamka, de sú dva, tře syni,
[ta jak bys mňa dała mezi rozmarýny].

Přicházejíce ke kostelu zpívají:

(Nápěv č. 11.)

Hrozénkovské zvony, ony pěkně zvóňá,
už ony Hanice ten víneček zróňá.
Zróňá ony, zróňá, oj oběma koncy *)
aby nechodiła s devěti mládency *).

Z pověr uvádíme: Jde-li svatba na zdávku a setká-li se s pohřebem, jeden ze ženichů do roka zemře. — Pršelo-li cestou do kostela, budou manželé šťastni a bohati, neboť nevěstě pršelo do věnečku. Ale jinde praví prší-li, že nevěsta hrnců neumývala, že jich jenom dávala do škopka!

Je-li svatba v místě, chodívá se pěšky na zdávku, je-li však nevěsta v jiné dědině, jede se tam na vozích. Koně jsou okrášleni mašlemi v ocase i na hřívě.

Svatbu celou »zašancují« a to několikrát, buď chasa nebo i jednotlivci. Přes cestu se natáhne řetaz nebo provaz ověšený šátky, a svatebčanům jest se vyplatiti. Obyčejně bývá při »zašancování« nějaká šprýmovná osoba, všelijak ustrojená, která svatebčany rozličnými nápady a žertovnými popěvky obveseluje.

---

*) Starší osoby vyslovují zřetelně *cy*.

Digitized by Google

XII. V kostele.

Když se poněkud svatebčané utišili, vejdou do kostela. Při oddavkách položí starý svata ženichovi a stará svatka nevěstě rozmarýnový věneček na hlavu. Zdali nevěsta v kostele myslí na všechny ty rady, jichž se jí dostalo od tetek, ujčin atd. nevíme. Avšak zaznamenáváme nicméně pověrečné zvyky některé, jichž se zhusta a třeba i nepozorovaně užívá.

Který ze snoubenců šlápne druhému před oltářem na nohu, ten bude poroučeti. Jestliže nevěsta ženichovi na nohu šlápne, tož bychom bez rozpaku věřiti chtěli, že bude ona »gatě nosiť.« Neboť taková nevěsta, která v tak rozhodné chvíli má tolik smělosti a ducha přítomnosti, že dovede před očima tolika diváků ženichovi na nohu šlápnouti, ta bude míti už i tolik zmužilosti, že dovede si muže osedlati. — Nevěsta bude také v domě poroučati, zastře-li ženicha před oltářem klečícího aspoň trochu sukňú. Na které straně svíce lybotají nebo zhasnou, ten ze snoubenců dříve zemře. — Kterému lépe svíce hoří, bude déle na světě. — Jak ženiši z lavice odejdou k oltáři, má někdo na jejich ještě teplé místo sednouti, aby láska jejich snad brzy nevychladla. — Je-li nevěsta před zdávkou »rozesmítá«, po zdávce hodně pláče. A naopak: potom se jí dobře daří. Spadl-li jí před oltářem věnec, nebyla poctivá.

Po zdávce má svatka míti na starosti, aby věnečky ženichům hosté s hlav nepobrali. Neboť hosté je uchýtají a podaří-li se jim je uchytiti, musí svatka je vínem nebo něčím vůbec vyplatiti a nevěstě odevzdati, která je pak do rožka do peřiny zašije (»aby se nerozběhli jeden druhého«). »Na tých věnečkoch prý moc stójí, ty sa majú dobře opatřiť!« Proto někde míní je nevěsta ještě lépe opatřiť, když je sváže do něčeho a dá do truhly, kdež leží až do smrti manželů. — Někde platí pokutu za uchycené věnečky ta strana, která si je dala uchytiť.

Digitized by Google

XIII. Po zdávce.

Když vyjdou svatebníci z kostela, »obtúlajú« všichni nevěstě ruce, nebo podávají jí toliko ruce a »sčastikují« t. přejí všeho dobrého v tom příštím stavu manželském. Ženiši a svědkové jdou na faru k »zápisu«, a když se vrátí, hne se celý průvod někam do hospody, kdež se tančí, zpívá a pije až do 4.—6. hod. odp. Jdouce tam, drží se někde (jako na Halenkově), ženich s nevěstou za ruce a nepustí se, třeba jim někdo ruku podával. Značí to snad přištť svornosť manželskou.

Cestou ovšem se zpívá. První začnou vdané ženy; přijímají Haničku do svého »babského cechu:«

12.

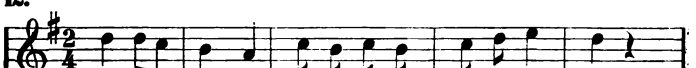

1. Už si, Haničko, už si naša, už si naša,
   už ťa vedeme od sobáša, od sobáša.

2. Plač ty, Haničko, plač ty hodně, plač ty hodně,
   co bysi měla krávy dojné, krávy dojné.

3. Plač ty, Haničko, ešče více, ešče více,
   co bysi měla jałovice, jałovice.

Kdyby však Hanička až příliš plakala, tož zpívají družky:

Digitized by Google

(Nápěv č. 2.)

Už ani ty, Haničko, nepłač,
ani si ty očiček netłač.
Edem sa ty, Haničko, modli,
aby na ťa Janíček býł dobrý.

Janička straší, že ho bude Hanička bić:

13.

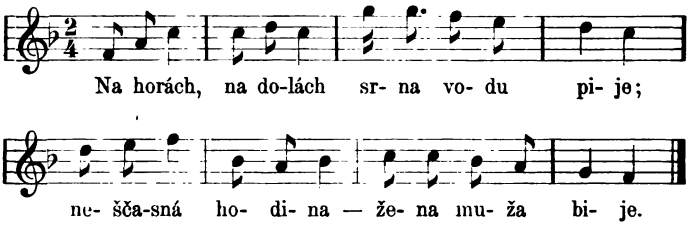

1. Na horách, na dolách srna vodu pije;
neščasná hodina — žena muža bije.

2. On klečí u dveři, do kvítečka prosí:
»Ženičko, nebi mňa, už já budu lepší!«

(Nápěv č. 4.)

Už si ty, Janíčku, už si ty pod břehem,
bude ťa bíjávať Hanička ožehem.
Už si ty, Haničko, už si ty pod grapú,
bude ťa bíjávať Janíček łopatú.

Družičky ženicha škádlí, jako by jej už mrzelo, že se oženil a zpívají:

Digitized by Google

14.

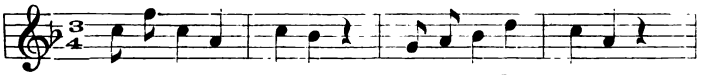

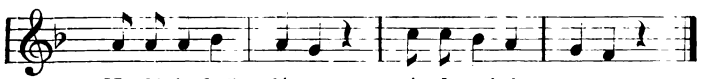

1. Słoboda, słoboda, kemu ju Pámbu dá?
   Nedá ju každému, z tisíca jednomú.

2. Dyby mně Pámbu dáł, słobodu navrátił,
   já bych sa nežénił, dyby mně zaplatił.

Jak sa synek ožení,
nastane mu súžení,
přestane mu na muzigu chodění.

15.

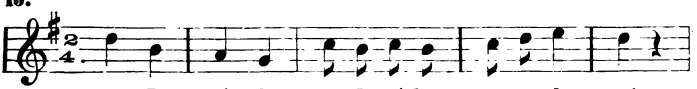

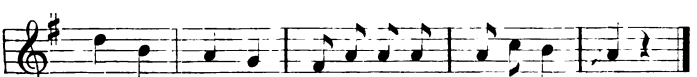

1. Ty, Janíčku, ty, Janíčku, strom zelený,
   nebyło ti třeba ženy, třeba ženy.

Digitized by Google

2. Ty, Haničko, ty Haničko, bílá růža,
nebyło ti třeba muža, třeba muža.

(Nápěv č. 4.)

Jak sa děvča vydá, jak by ho nebyło,
jak by ho dřevečko v hoře přivaliło.

Hanička už zase »płače a očička si tłačí«, a proto družky zazpívají nějakou potěšnou:

16.

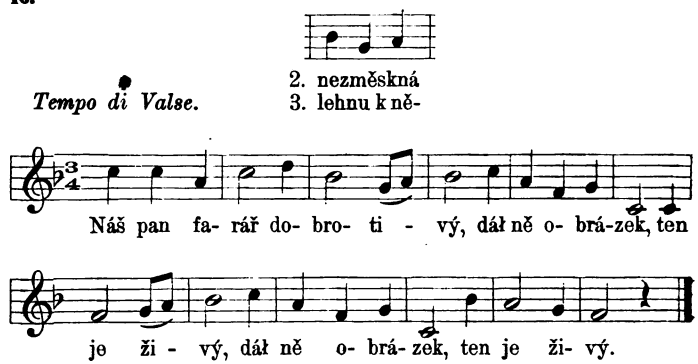

1. Náš pan farář dobrotivý,
[dál ně obrázek, ten je živý].

2. Dám ho do knížek, nezměskná sa
[dám ho do truhły, zadusí sa]

3. Dám ho do lůžka, lehnu k němu
[dá ně huběnku a já jemu].

Digitized by Google

(Nápěv č. 12.)

Co mně Janíčku, co mně kúpíš, co mně kúpíš?
dyž mňa na jarmak dycky lúdiš, dycky lúdíš.
Co bys Haničko [co bys chceła?]
Pěkný šáteček*) [do kosteła].
Na ten šáteček [pěknú rúšku],
už já nebudu [věc za drůžku].

17.

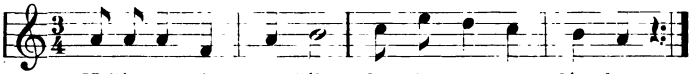

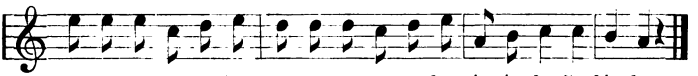

1. [Našél sem ju našél v hoře u studénky]
[a ona tam prała] čérné košulénky.

2. [Pomož Pámbu, pomož, švarná kravarénko]
[šak tys mně pásała], tři léta stádenko.«

3. [Oj pásała, pásła, bar aj ešče budu]
[bar aj k tobě, miłý] za gazděnku pujdu.

4. [A já tobě budu dobře hospodářiť]
oj, od půnoci až do połedňa snídaníčko vařiť.

*) Čepeček.

Digitized by Google

18. *Allegro.*

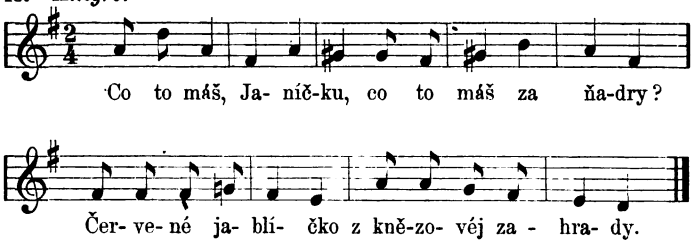

XIV. V hospodě po zdávce.

Když přijde průvod před hospodu, zastaví se a teprve, až družba od hospodského vyžádá povolení, vejde do »vňutra«.

Nevěsta si sedne za první stůl do kouta, jí po pravé straně sedne ženich a jeho nejbližší rodina, po levé ruce zase její rodina. Rodina ženichů má někde společnou sklenici na pivo, kolem níž je zelená pentle otočena.

Za vedlejší stůl sednou si muziganti: cymbál, husle, bas a píšťala. Druhdy byl jen cymbál, husle a bas, nyní se přibírá i píšťala, ano i trumpéta, kdežto cymbál je už na vymření. Starodávné nástroje hudební fuky (veliké dudy), šutky (menší dudy) a gajdy (obyčejné dudy) znají už i nejstarší osoby toliko dle jména.

A nyní je veselo: zpěv a tanec, tanec a zpěv!

Z národních tanců se nyní už tančí jenom sedmikrok, šátkový, křižák, pilky, strašák a mynárský. Kalamajky mladší ani neznají a starým se nechce. Valaský a kyjový tančí se už velmi málo, rovněž židovská a kukaná. Nejoblíbenějšími tanci bývaly druhdy valaský a kalamajka; zejména kalamajku některé tanečnice tak vášnivě tančily, že až z kotníků krev tekla. Tanec pak »valaský« tančil prý hned Adam s Evou. Když Bůh Otec Adamovi Evu přivedl, pojal ji on sobě za ruku, pošel s ní

Digitized by Google

tři kroky a pak se od radosti zatočil! Pokusím se alespoň přibližně některé tance naznačiti.

Valaský.

Dva mládenci stanou v malé vzdálenosti proti sobě. Každý má dvě družky a drží se za ruce trochu vyzdvižené.

Hraje se zvolna.

Stínál bučka u potůčka, nedočál ho:
(dupne se, krokem polkovým v před a poklona).
Milovál on šumné děvča, nedostál ho:
(krokem polkovým zpátečním zpět a dupne se).

Rychle.

Tuli máš, tuli máš	zatáčka s pravou tanečnicí
má panenko dva grajcary	» s levou »
tuli máš, tuli máš	» s pravou »
má panenko koš	» s levou »

Kalamajka.

Týž nápěv jako je v »Besedě.« Hraje se dvakráte zvolna a dvakráte rychle. Mládenec a družka stanou si proti sobě blízko. Obě ruce v bok.

Špačku, špačku, chceš syra?
Každý pro sebe krokem kalamajkovým v pravo.
Nechcu, nechcu, má miłá.
Každý pro sebe krokem kalamajkovým v levo.
Najed sem sa řežuchy
u fojtovéj děvuchy.

Každý pro sebe povyskočí, dupne a dvakráte se otočí v pravo; musí však hleděti, aby stanuli obráceni k sobě zády.

Špačku, špačku, chceš syra?
Každý pro sebe krokem kalamajkovým v levo.
Nechcu, nechcu, má miłá.
Každý pro sebe krokem kalamajkovým v pravo.

Digitized by Google

Najed sem sa řežuchy
u fojtovéj děvuchy

Každý pro sebe povyskočí, dupne a dvakráte se otočí v l e v o; musí však hleděti, aby se obrátili t v á ř í k sobě.

Po té hraje se dvakráte rychle a tančí se obyčejná polka.

Mynárský.

Lísteček z javora
spadnúł mně do dvora.

Tanečník stane si proti tanečnici. Levé ruce v bok, za pravé se chytnou, zvednou je do výše a jdou krokem polkovým.

Lísteček z osyky
spadnúł mně do vyky.

Pravé ruce v bok, levé do výše a zase krokem polkovým.

Nebudu sa miłá žénić
až za štyry roky.

Chytnou se za pravé ruce, zvednou je do výše, t a n e č n í k podejde a každý pro sebe otočí se v p r a v o.

Nebudu sa miłá žénić
až za štyry roky

Chytnou se za levé ruce, zvednou je do výše, t a n e č n i c e podejde a každý pro sebe otočí se v l e v o.

Též se hraje: »Když jsem plela len,« nebo: »Sú mynáře sú« (odtud mynárský).

Strašák.

Tančí se jako všude jinde: »Šła Nanynka do zelí.«

Sedmikrok (Skotská.)

Jako všude jinde: »Šlo děvčátko pro vodu«, nebo:
Dyž sem chodił do školy, učił sem sa litery;
jedna, dvě, tři, štyry; to sú pěkné litery.

Digitized by Google

Křižák.

Tančí čtyři páry. Hraje se 4krát rychle:

A já pujdu do hájka
hájka zeleného;
a já si tam natrhám
kvíťa červeného.

Tančí se obyčejná polka.

Následující hraje se 4krát zvolna: Stanou proti sobě do kříže.

1. Hop, čup, tralala,
tramta rata tata.

1. a 3. pára hopkují krokem obkročákovým proti sobě, držíce se pouze za ruce (ne jako v »Besedě« okolo pasu).

A já si tam natrhám
kvíťa červeného.

Potkají se; 1. zvednou ruce do výše, 3. podejdou a krokem polkovým jdou na protější místa a povyskočí.

2. Hop, čup atd. Týmže pořádkem na svá místa. Při setkání však zvedne ruce 3. a podejde 1.; 2. a 4. udělá zatím na svých místech dvě zatáčky krokem obkročákovým. Při 1. zatáčce podejde tanečník, při 2. tanečnice.

3. Hop, čup atd. Druhá a 4. pára hopkují krokem obkročákovým proti sobě. Při střetnutí 2. pára ruce do výše a 4. podejde.

4. Hop, čup atd. Týmž pořádkem na svá místa. Ruce do výše 4. a podejde 2. První a 3. zatím dvě zatáčky krokem obkročákovým na svých místech. Při 1. zatáčce podejde tanečník, při 2. tanečnice.

Poznámka. Nynější chasa křižáka tančiť dobře už neumí. Na krok obkročákový zapomněli a skáčí krokem polkovým. Druhé dvě páry na zatáčku také zapomněly a zatím stojí.

Digitized by Google

Šátkový.

Dyž sem jél do Prahy [na hrach] atd.

Tančí se jako valašký, s tím pouze rozdílem, že se pohybují krokem šestikrokového valčíka a že při zatáčce nedrží se bezprostředně za ruce, ale za šátky.

Piłky.

Už ty piłky dořezaly

Chytnou se jenom napolo, jako v »Besedě« při obkročáku a vykročí levou nohou polkový krok do předu a zpět.

Aj ty młýnky domeły

Chytnou se jako v polce, jednou se otočí a dupnou.

Náš pantáta nám pověděł,
že má modré pondělí.

Jako předešle.

V čas nutného odpočinku po tanci vyplňují se mezery písněmi svatebními a pijáckými.

(Nápěv č. 14).

Píte chłapci pivo,
voda sa nehodí;
voděnka zkalená
žaba po ní brodí.

19.

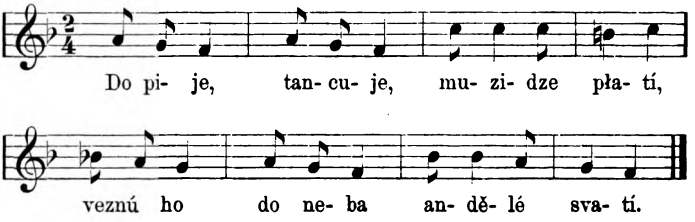

Digitized by Google

1. Do pije, tancuje, muzidze płatí,
veznú ho do neba andělé svatí.

2. Já sem píł, tancovał, muzidze płatił
dyž sem šéł do neba, Petr mňa vrátił.

(Nápěv č. 12).

Daj nám, Janíčku [daj nám vína]
vinšujeme ti [na rok syna].
Oj syna, syna [lebo céru]
už je na to nápasť [na mú vieru].

20.

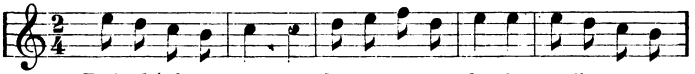

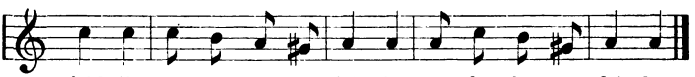

1. Pod okénkem stáła, hořce zapłakała,
a že sem vyhádzał a že sem vyhádzał
tolar do cymbáła.

2. Tolar do cymbáła a i dva dukáty,
teprús mňa volata, teprús mňa volała:
poď synečku domu!

3. Poď synečku domu, vydržíš*) velice
od svojho tatíčka, že si nenapóił
vraného koníčka.

*) Dostaneš (bití).

Digitized by Google

4. Já sem nenapóił, ale sem nakímił,
a já sa tatička, a já sa tatička
svojcho nebóim.

Ale tancem a zpěvem hosté v hospodě poněkud vyhladověli. I přinesou jim kolem 2. nebo 3. hodiny kuchařky z obou stran »neco zajesť«, obyčejně vdolků a chleba; zároveň ustanoví čas, kdy mají přijíti k obědu, načež dostanou nějakou »poduhu« a odejdou ke svým »kútkom«. Cestou nakoupí ještě malovaného papíru na praporec.

Zatím tedy, co doma chystají »ke stolům«, v hospodě je ustavičně veselo. Tančí a zpívají mladí i staří. Ale všeho do konce. Družky konečně už pobízejí:

(Nápěv č. 4. nebo 14).

Poďme dóm, poďme dóm, naši nás volajú,
že naše koníčky voděnky nemajú.
Voděnky nemajú a senečka také,
budú to koníčky dosti všelijaké.

Muzikanti odebírají se tedy už ke dveřím a hrají poslední píseň, kterou všickni pomáhají zpívati:

21.

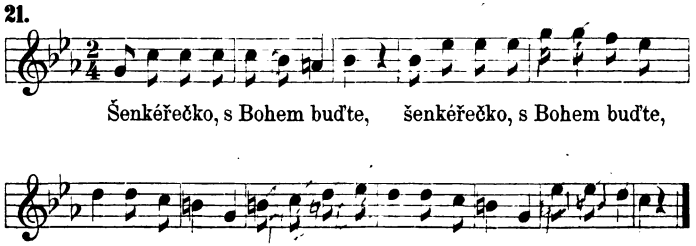

Digitized by Google

1. [Šenkéřečko, s Bohem buďte,]
   [aj, co sem propił, pamatujte.]

2. [Zapšite si bílú křidú]
   [šak zapłatím vám, až k vám přídu].

3. [Zapšite si na dvérečka]
   [šak zapłatí vám galánečka].

XV. Uvítání v domě ženichově.

Když vyjdou svatebčané z hospody, rozdělí se na dvě strany. Ženich a jeho rodina, nevěsta, mládenci a družky a muziganti jdou k rodičům ženichovým. K rodičům nevěstiným jde její rodina. Družbové jsou každý na své straně.

Když průvod blíží se už k domu, zanotují:

(Nápěv č. 4).

Svaďba jede z doły,
přikrývajte stoły.
Stoły nepřikryté
łyžky*) nepomyté.

U samého už podsínku zpívají:

22. *Tempo di Valse.*

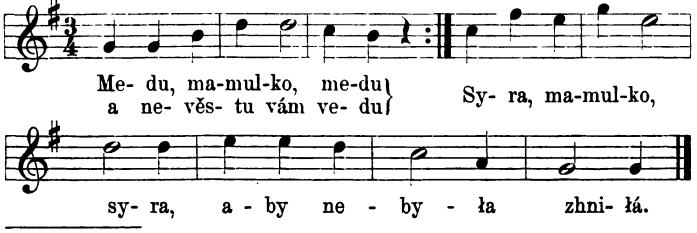

*) Lžice.

Digitized by Google

Medu, mamulko, medu,
a nevěstu vám vedu.
Syra, mamulko, syra,
aby nebyła zhniłá.

Rodiče ženichovi a kuchařky vyjdou na podsínek. Matka ženichy přivítá a nevěsta táže se, zdali ji přijímá za nevěstu? Matka však odpoví: »Nikoli za nevěstu, ale za vlastní dceru,« načež nevěsta jí a otcovi políbí ruku. Po té vcházejí do síně a konečně do jizby.

Pod prahem síněným bývá nachystána metla (koště). Tu musí nevěsta vzíti a zanésti do smetníka na znamení, že si bude v domě pořádku hleděti. Pod prahem izbeným bývá opět tříska nebo »drvénko.« To nevěsta zdvihne a položí na kútek, že bude gazdovná, že si všimne »aj mála, lebo do si neváží mála, nemívá moc.« Druhdy, jakož i píseň k tomu poukazuje, dávala matka ženichům medu a sýra na přivítanou, aby byli sobě vždy milí a vzácní a oba pracoviti. Po té zasednou za stoly.

Skoro všude odporučuje družba nevěstu ženichovým rodičům následujícím proslovem:

»Nejmilejší rodičové! Synáček váš našel vzácný klenot, totiž žebro své anebo kosť svú, která byla v boku jeho. Přijměte ji a nezarmucujte jich, pokud vás bude Hospodin zdržovati mezi nimi. Oni jsú ta sukně Kristova, od vrchu až dolů setkaná, neroztrhujte je, ale dobrým příkladem a spasitelným naučením je předcházejte, abyste i vy někdy mohli říci: Aj, Otče můj, dítky mé, které si dal mi, neztratil jsem z nich ani jednoho!« — Nevěsta na to políbí rodičům ženichovým ruku a družba promlouvá nyní k oběma ženichům, kterak se mají chovati ke svým rodičům: »A vy, milé dítky, po všechny dni života svého pamatujte na Pána Boha našeho, svévolně nehřešte a nepřestupujte přikázaní jeho, ale spravedlnosť čiňte, nebo když budete pravé činiti, šťastně se vám bude dařiti. Při tom také pamatujte na rodiče své, jak z jedné strany tak i z druhé, že mnoho nebezpečenství trpěli pro vás po všecek čas života svého; nebo takové

Digitized by Google

naučení dává Sirach ve 3. kap.: Dítky poslouchejte rodičů svých a tak čiňte, abyste spasení obdržeti mohly. Kdo ctí otce a matku svou, dochází odpuštění hříchů a jako poklad shromažďuje do příbytku svého. A tak tedy, kdo ctí rodiče své, může se také těšiti z dítek svých, že v den modlitby své vyslyšen bude. Dobrořečení otcovo zajisté utvrzuje domy dítek a prokletí matčino z kořene vyvracuje je. Nemějte v lehkosti otce ani matky své, neboť takový je rúhač, kdo opúští otce svého a proklat od Pána, kdo popuzuje k hněvu matku svú. A tak tedy vy, milí, novotní manželé, pomáhejte v starosti rodičům svým a nepřivozujte jich k zármutku, pokud jste živi.«

XVI. Svatební hostina.

Za stoly se posadí takto. Na předním místě, obyčejně v koutě, zasedne nevěsta, jí po pravé straně ženich a družky, vzácnější pak hosté sednou si nevěstě po levé straně. Někde sedí mládenci s družkami za jedním stolem. Někde ženich nesedí, nýbrž aspoň na oko obsluhuje hosti. Po boku nevěstině jsou někde z obou stran družky a s nimi svatka. Jídla přináší někde výhradně toliko družba, jinde posluhují i mládenci, nosíce »boží dary« na stoly. Muzikanti jsou buď u dveří nebo na síni.

Před jídlem vybídne družba k modlitbě těmito slovy:

Nejmilejší přátelé! Prve nežli těchto darů, kterých nám Pámbu skrze tyto naše přátele požehnati ráčil, požívati budeme, pomodlíme se. Nebo sv. Pavel ke korintským křesťanům takto píše: Buďto, že jíte nebo pijete, nebo cožkoli činíte, všecko ke slávě Boží čiňte! Pane Bože a Otče náš nebeský, vzdáváme Tobě věčnou chválú i díkučinění za Tvé drahé dary, kterých nám opět skrze tyto naše milé přátele dáti ráčils, abychom těch svatých darů Tvých se srdečným díkučiněním a v bázni Tvé požívali, ke cti a chvále jména Tvého bližnímu svému pilněji a věrněji sloužiti a pomáhati mohli. Učiniž

Digitized by Google

to pro Ježíše Krista, Pána našeho, Amen. Ježíši, Boží Synu, sv. Duchu, buď s námi, žehnej nápoj i pokrmy. Amen.

Jídelní lístek řídí se dle zámožnosti rodiny. Buď je pořad a hojnosť jídel tento: hovězí polévka s łokšami (nudlemi) nebo s pohančenou kaší, hovězí maso s kyselou omáčkou, nějaká pečeně, něco smaženého a zadělávaného, uzeného a rozličná jídla moučná, kaša prosná, rýže pečená, mastná, krupice, jablečník, vdolky, buchty. Vždy s masitým střídá se moučné. — Nebo jí se napřed polévka hovězí s kašú pohanč., pak maso hovězí s křenovou omáčkou, klobáska s trnkovou omáčkou, kuří polévka s nudlemi, suché vařené trnky (švestky), mastná kaša pohanč., pečená kaša prosná (do níž bylo dáno hodně smetany, másla, cukru a vajec), pečeně telecí (někde vepřovou, husinu, mycáky [králíky] smažené), koláče, buchty. — Nebo je napřed zelí s chlebem, pak polévka hovězí s kaší pohančenou; polévka slepičí s nudlemi; maso hovězí a slepičí, k tomu omáčka křenová; kaša pohanč. mastná, kaša prosná mastná, krupice mastná, buchty, koláče. — Na větších svatbách bývá jídel ještě více, maso někdy šestero. Skoro všude je mastná krupice s perníkem posledním jídlem. Potom se už pije pivo, kořalka a valašský čaj.

Když nese družba konečně krupici, nebo vůbec poslední jídlo, jde za ním kuchařka ještě s jinou misou, uprostřed jizby klopýtne a upadne. Mísa, obyčejně veliký starý střep, s velikým rachotem se rozbije a kuchařka plačíc prosí o nějakou náhradu za škodu. Ještě však ani »šetkých nerozčídiła«, už zase vyběhne s pláčem a rukou povázanou druhá kuchařka naříkajíc, že chtěla krupicu ještě přimastiť a že máslo ukýpalo a ona si ruku převelice opařila. »Hořačí si«, jak ji to bolí a prosí do apatýky na tú bolesť. Hosté se smilují nad oběma »nešťastnicemi« a poskytují jim žádaných dárků. Co vyberou, to na popravkoch propíjajú. Že písně rozmanité, žerty a vtipy a vzájemné škádlení tabuli hostí okořeňují, netřeba dokládati. Na příklad:

Digitized by Google

23.

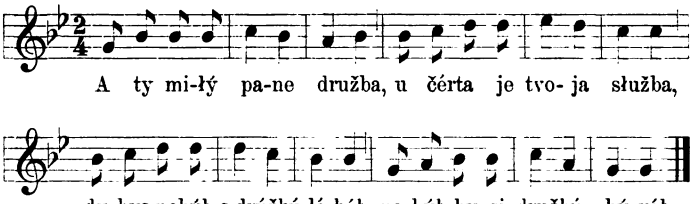

A ty milý pana družba,
u čérta je tvoja służba,
dybys nebýł s drúžkú łéhál,
nebýł by si družbú bývál.

A łokše, łokše a łokše łokšičky,
hledej, Haničko, na rok kmotřičky!

24.

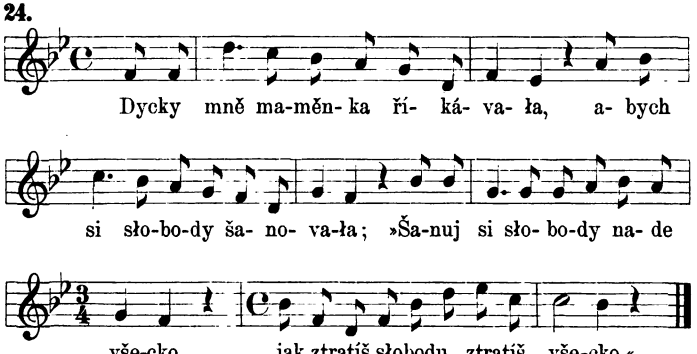

Digitized by Google

1. Dycky mně maměnka říkávała,
abych si słobody šanovała:
»Šanuj si słobody nade všecko,
jak ztratíš słobodu, ztratíš všecko.«

2. [: Tu vidím páru za párú chodiť —
nevím od žalosti, co mám robiť. :]

3. [: Už sem sa ožénił, už je darmo —
už sem si zavěsił na krk jařmo. :]

25.

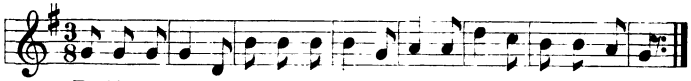

[: Ptajú sa, ptajú, kemu to hrajú,
a to panu Janíčkovi :]
[: Nic sa neptéte, enem mu hréte,
litr piva dostanete :]

(Variant k č. 14.)

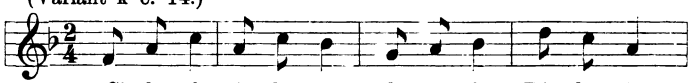

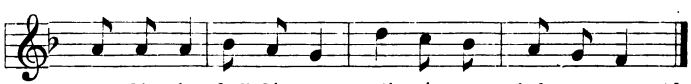

Digitized by Google

Zatím u nevěsty pojedli, a tu se hned zvednou, naloží na vůz peřiny a vezou je k ženichovi. Koně jsou malovaným papírem vypentleni.

Cestou kočiš několikráte zastaví nechtě jeti dále, až dostane »neco na bič, nebo na kołomaz, na podkovu« a p. Kde není možno z cesty nikam ujeti, zatáhnou (»zašancují«) svatebčanům cestu řetězy, kladami, šátky a nepustí je, až dají výkupného. Na voze sedí matka nevěstina, její rodina a alespoň dvě družky a dva mládenci. Mládenec drží praporec, jedlový to stromek, ovázaný malovaným papírem a červenými »jabúčky«. Všichni zpívají a výskají:

(Nápěv č. 4.)

Vezeme peřiny, vezeme kvapové,
vy dívky horňanské, máte-i takové?

Když přijedou na dvůr ženichův zpívají:

26.

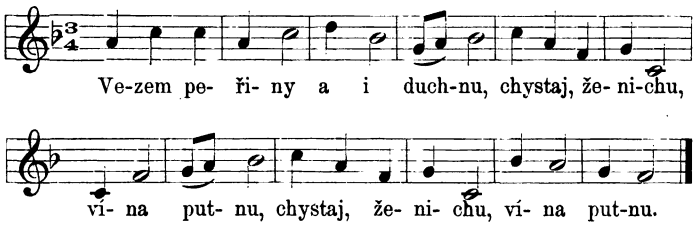

1. Vezem peřiny a i duchnu,
[: chystaj ženichu, vína putnu :].

2. Vezem peřiny kartúnové,
[: chystaj, ženichu, lůžko nové. :]

Všichni vyjdou ven a začnou peřiny od bab kupovať. Je tedy »kšeft«. A proto že při žádném kšeftě žid scházeti nesmí, jest i při

Digitized by Google

prodeji peřin. Přijde s velikánským nosem, v něčem roztrhaném a špinavém a s pytlem pro hadry a kosti. Křičí: »Já then khúpím, mám phenyze moc« — a potřásá měchem a hrčí na starém železe, že prý na »penězoch«. Druzí žida odstrkují: »Táhni, žide, praš . . .! lebo smrdíš a máš vši«! Ale židák se brání, že »tho neny vši, že tho blech.« — »A dyť sú bílé,« volají naň. »Bhyl sem ve mlíně.« — »A dyť sú ploské.« — »Dhyž sem na nych ležel.« — »A dyž pořáď skáčú.« — »A dhyž jim pořáď hrajú.« — Tak a podobně se domlouvají a se židem hádají, až konečně strana ženichova žida přeplatí a dá »litku«, kterou baby hned na voze vypijí. Když je litka vypita, skládají peřiny a nosí do stavení »na hůru« Někde opět vystelou jimi už postel, položí do ní z hader udělané děcko a prodávají je ženichovi. Diví pak se: »Teprú je po zdávce a už máš dita! Hle!« Praporec, na kterýž si strana nevěstina dobrý pozor dáti musí, aby jí ho strana ženichova neukradla, vynesou neporušený rovněž »na hůru.« Když je všechno na místě svém, posedají a častují se.

XVII. Svatební koláč.

Na bohatších svatbách přichází na stůl před čepením nevěsty koláč. Koláč je veliký (i ze »štvrti jemné múky«). Je v něm všelijaké koření: skořice, hřebíček, muškátový květ, »šafranica«, nové koření, zázvor; to všechno se smíchá do těsta, na to se dá do »žíberka« (síta) a přidělají ještě z těsta rozličné růže, »malby«, pletenky. Másla v něm není. Aby se vešel do peci, je třeba i čelusti pobořiti. Uprostřed má ďúru, »do keréj sa vybiřú« dary nevěstě na čepec. Jak se upeče, okrášlí se nahoře vršky mladých jedlí a na ně se pověsí různé věci a mlsky jako na vánoční stromek: jemné pečivo (na př. »boží milosti«), cukroví, zlaté ořechy a j. Vše pak je papírem malovaným protkáno. Někde, když družba s ním obchází stoly, položí se naň i věnec nevěstin. Druhdy se koláč ten pekl v pátek před svatbou. Je chuti peprné a nakyslé.

Digitized by Google

Koláč tento přivážejí svatebčané obyčejně s peřinami od nevěstiny matky. Jako prý »nepřimířaja« děvečka odcházející ze služby dostává koláč nebo buchtu na cestu od hospodyně, tak i nevěsta dostává od své matky tento koláč jako svědectví své poslušnosti a věrnosti.

Družba nevěstin přinese na hlavě koláč a stana uprostřed jizby jme se řečnovati: Nejmilejší přátelé, poctiví muži a ženy! Prosím vás všech společně za maličké strpění, méj sprostéj řeči žádám vás za vyslyšení, kterú já vám míním pro česť a chválu Boží mluviti a vypraovati, ale nic nového ani vymyšleného. Je to obyčaj od starodávna našich předků, který se až dosaváde mezi pobožnými lidmi a křesťany slušně zachovává. Obyčaj tento dobře zachovali milí rodičové, majíce starosť o své milé dítky, aby předně Pána Boha se bály a poslouchaly a Jej milovaly, a tak potom do nebe se dostaly. Dávají je předně ku křesťanským povinnostem a ke spravedlnosti vésti, potom aby svou živnosť poctivě vésti mohly, jakékoli kumštovné umění a poctivou práci. Kdežto udělují jim rodný list a vysvědčení, jak poctivého rodu a chvalitebného života jsou a jak jim věrně poslušni byly, aby mezi hodnými a počestnými lidmi průchod a dobré místo míti mohly, aby jim žádný jejich poctivá jména zlehčiti nesměl a o česť připraviti se neopovážil. Tak pro tú příčinu také sobě vyžádala tato naše poctivá a šlechetná nevěsta takové vysvědčení, aby se měla čím proukázati svému nejmilejšímu ženichovi a nastávajícím přátelům. Oni jakožto dobrotiví rodičové, vědúce její poníženou žádosť a za její poslušenství a šlechetné chování jí toho odepříti nemohli, nýbrž takové vysvědčení jí dali, však ale ne na papíře, ani ne na pergamentě, ale z nejpěknějších věcí pečený koláč, z pěknéj bílej múky anebo chléb, kterýžto převyšuje nade všecky věci, poněvadž k životu lidskému prospěšný jest; nebo bez chleba nelze nám živu býti. Máme pravdivé svědectví od samého Krista Pána, kterýž on sám sebe k chlebu pšeničnému přirovnatí ráčil. A tak tento dar Boží se všem přítomným hostům a přátelům předkládá, a to proto, kdyby se nějaký utrhač na její cti vynalezl a její poctivosť zrušiť

Digitized by Google

chtěl, tehdy kdokolvěk tento koláč jísti bude anebo svýma očima ho vidí, aby se jí za svědka vzal a prokázal, že ona ctnostně své panenství proměnila a do stavu manželského vstúpila. A to stalo se dnešního dne, že skrze dvojctihodného velebného pana faráře (halenkovského) v chrámu Páně potvrzení dostala a se svým milým ženichem šťastně sezdána jest. A tak po dokonání tohoto stavu sv. manželství dejž vám Bůh nebeskú radosť.

(Pozdvihna koláč): A vy družičky a svatičky nermuťte sa, ale veselte sa. Vy muziganti hrajte, a vy mládenci skákajte z velikú radosťú, že já nesu veliký a pěkný koláč z ďúrú.«

Muzikanti zahrají a družba postaví koláč před nevěstinu matku. Ta vezme věnec, vytáhne jedličky z koláče a dá je nevěstě na památku. Načež rozkrojí koláč, půl nechá na svém stole a půl pošle na stůl ženichův.

Každý host dostane kousek z koláče k výslužce.

V některých dědinách (na př. v Halenkově) ptá družba nevěstin o nějaké dary do koláčové »ďúry« následující řečí:

Pochválen buď Ježiš Kristus! Svatové, matičky, mládenci a družičky! Rozstupte sa na dvě strany jako havranové a vrany, a buďte veselí jak andělé v nebi, anebo jak vrabci v kabeli. Vy pachołci ke koňom a vy dívky ke kravám a kuchařky ke kuchyňám, a vy chaso ven, nebo já z Moravy jedu sem, a veliký koláč vezu ze svojíma kamarády. A když sem jú jél z téj Moravy ze svojíma kamarády, tam sme sa potkali s jednymi babami, a ty baby sa na nás spikły, aby nám vajíčka vymykły, ale já sem sa dobrého doradíł, že sem sa z těmi babami nevadíł. Nebo šak to ví každý z vás, že je z babami velice małý špás. Potem sem přijél do Rakús; tam sem si kúpíł bílú hus. Nemohł sem ju unésť, muset sem jí połovicu ze zadku ujezt. Potem sem přijél do Benátek. Tam sem si kúpíł tré telátek; jedno było łysé, druhé kusé a to třetí bez pysku, na tom sem nemiél žádného zisku. Potem sem přijél do Chropině. Tam sem si kúpíł štyry rohaté uherské svině; jedna była modrá, druhá była žutá, třetí była zelená, a ta štvrtá trkała, na téj sem nic nevydělál.

Digitized by Google

Převelikú vadu miéła, ďúru vzadu. Potem sem přijél do Bánovec, tam sem si kúpił sto ovec, mezi něma była kurnota; tú sem dycky dójivál v sobotu, a kurnota tak dobrá była, ona devět hrotků mléka dała a desátý vyléła, proto že kopała. Potem sem jél okolo jedných dvorů. Tam sem si kúpił pěkných pár uherských volů. A ti voli takové měli rohy: než vrana z jedneho roha na druhý doletěła, v tem časy devatero mladých vyseděla. Ale já, přátelé milí, byl sem na téj cestě z małým osohem (= užitkem), proto že mně tam pachołek zabił kobyłu sochorem. Přátelé milí! Kobyła tak dobrá a silná była, že z ječmenných plev prostraňky trhała. Ale kerak ich neměla trhať, když sem já ju tak dobře chovál: každý deň tři funty přední kúdele sem í futrovál. A což neměła z čeho bujná być, když sem já pro ňu dál každý týdeň veliký měch pazdeří zemleť. Avšak sa mi za to odslúžiła, ta mrcha hrbatá: zhodiła mňa jedenkráte před kostełem do błata. Nemožu vám, ludkové, tú kobyłu dosť vychváliť. Kdybyste ju byli znali, každý z vás byl by ju chtěl míť. A včil sem ju tak mizerně moseł pozbyť; proto sem sa na pachołka tak pohněvál, že sem ho hned na místě zahnál a nechál všeckého formanění, že rači budu na svaťbě družbú.

A tak já včilej k téjto nevěstě jedu a veliký kołáč jí ze světa vezu. V tem kołáči je veliká ďúra; však nevěsta žádá, aby tá ďúra samým stříbrem a złatem naplněná była. Tedy prosím vás, přátelé milí, o dárek z łásky daný jí včil. Já k téjto pani nevěstě jedu poněváč si nám stěžuje, že má na hłavě zahrádku a v téj zahrádce, takový stromek, že tom stromku žádný netrúfá si poradiť, ale že ho mosíme samým stříbrem a złatem na zem povaliť. A tak vás prosím, přátelé milí, kdo może z lásky dať patáček na čapáček a tróníček na povijáček a grejcárek na tatárek, a do by dál neco více, to by było družbovi na střevíce!

Po té družba obchází s koláčem stůl od stolu a hosté vyplňují »ďúru« v koláči svými dárky. Každému poděkuje: »Pámbu vám zaplať, přátelé milí; kde ste vzali a z lásky darovali, abyste nic nepoznali.«

Digitized by Google

Potom nese družba naplněný koláč nevěstě a mluví:

»Rostupujte sa šířej a šířej, přátelé milí, až já možu k téj nevěstě blížej a blížej a blížej; nebo ona na mňa pěkně hledí. Ona myslí, že já jí z téj Moravy vezu duchny, šaty její a že jí samé stříbro a zlato vezu. Však pani nevěsto! může tobě tento dar byť vzácný, šak je tak těžký, div že mnú o zem nepleští.«

Načež vybere družba dary z koláče, z nichž mu nevěsta něco uštědří a zanese koláč matce nevěstině, která pak jej, jak výše dotčeno, mezi stoly rozdělí. Někde rozděluje koláč družba sám.

Někde opět když není koláče (při svatbě chudší) vybírá družba pro nevěstu dárky na čepec na taléři, na nějž se dá hrsť obilí, buď ovsa nebo rži; na zrní pak položí se nevěstin věnec. Družba stana uprostřed jizby s talířem promlouvá:

Heš, heš, havránku!
Rostupte sa na stránku:
Mladí muži k ženám,
mládenci k pannám,
oráči ke kobylám,
nádvorníci ke stodolám,
kuchařky ke kuchyňám
a děti ven!

Obrátiv se na to ke stolu ženichovu žádá pro nevěstu darů:

Najmilejší páni starší svatové a svatičky, mládenci a družičky, ticho buďte a nekřičte, ale veselí buďte, povím vám cosi nového: dál vás mladý pan ženich aj s pani nevěstú pozdravovať, abyste sa za ně nestyděli a ím na pomoci byli: mladéj pani nevěstě za tento zelený věnec na pěkný bílý čepec a mladém panu ženichovi po grošku na ostrožku, a já také, co mi Pámbu požehnál při zeleném hájku *),

*) Totiž při panském lese. Druhdy nepovažovalo se za přečin nebo pych, když někdo něco z lesa panského vzal, v něm pytlačil. Narážka tedy na dřívější časy robotní.

Digitized by Google

ze svých štědrých ruk podaruju. Muziganti hrajte a nepostávajte! Když obejde stůl ženichův, jde ke stolu nevěstinu, opět vyřizuje pozdraveni od ženicha a od nevěsty a vybírá od hostí, načež odevzdává dary nevěstě s týmž proslovem co při koláči.

Někde opět místo svatebního koláče na konci hostiny přináší družba pecínek chleba*) nebo ledajakou buchtu, udělá do ní díru, zastrčí do ní rozmarýn, pak si dá šátek u věnec svinutý na hlavu, naň položí chléb nebo buchtu a sbírá »do krajáčka« nebo do »stromku obdaruňky« pro nevěstu. Při tom říká:

»Ale moji vzácní hosti, já o vás mám starosť velikú dycky, obzvlášče dyž sem našél pěkný zelený stromeček právě v tem časi, dyž opadł z listu strom šecek. Ten ale sa nepřestál a nepřestane zeleňati, v zimě i v létě překrásně prokvítati. Odkel ten stromek pošél? Až snáď ze samého světa kraja aneb zamčeného Adamového raja. Ten stromeček má a nese v sobě moc velikú, jak samé Písmo svědčí, že ačkoli semeno jeho mezi všemi semeny najmenší, že vyrostá v strom najvěčí. Ten stromeček podobenství je nového manželstva, že totiž dvě osoby pozůstávajú a za krátký čas tolik rodiny mívajú, že dětí je jak mladých zajíců a písku v moři, až nejeden otec od teho zachoří. Jakú radosť ešče ten stromeček v sobě nese, srdce sa radosťú v těle třase, že dyž povoňá stařec, je tak ščasný, že hneď z něho ostane mládeneček krásný. A povoňała-li by ho stará babica, hneď je z ní mladá děvčica. Vy panny družičky, vím že byste sa rády vdávały a svým mládencom věnečky oddały. Dnes jak zitra, kerá teho stromku povoňá, mosí sa vdať, choť by nechcela. A vy, pani mládenci, zamilujte stromek z jeho krásy, pro niž vám ošedivíja vlasy. Postarajte sa, abyste ho voňali a hodnú nevěstu ešče ten rok dostali. Šak je starosť, že ten stromeček bude bez všeckéj krásy, jak přídú zimní škodlivé mrázy, aby ten stromeček nevzál proměny, neb sa oň budú zajicé brzo radiť, kerak by ho mohli zhla-

*) Na Rožnovsku místo koláče je také chléb (pecínek nebo krajíc), do něhož se zastrčí hořící svíčka a révek rozmarýnu.

Digitized by Google

dič. A na předku starý svata praví, že sa v to vloží a téj zvěři sám płot založí. A volajú také družičky: Též umíja hradič naše ručičky, a co ne ručičky, doděłajú špičaté hubičky. Hup, sem, děvčátka! Hraďte před tymi kozami, aby vás nepotrkały rohami, a na předku starý svata położí sám půł dukáta. Néni temu žádná rada, tu se vám na stůł předkłádá.«

Po té, když svatebníci dary své do »krajáčka« postrkali, odevzdává družba buchtu nevěstě touž promluvou, jako při odevzdávání koláče, nebo tímto proslovem:

Vesele, pani nevěsto, vesele!
Nemałá česť a chvála sa ti děje,
od mnohého člověka.
On tobě dobrý večér zkázáł
a na stokráť ťa pozdraovať dáł
a tento krajáček odeslál,
abys ty ho s vděčnosťú přijała
a ním nepohrdała,
lebo od stříbra a złata je těžký,
div mnú do země netřeščí.

Družbové dávají si na obveselení hostí mezi jiným také rozličné h á d k y (hádanky) vzaté ponejvíce z Písma. Otázky dává družba nevěstin, odpovědi družba ženichův. Na příklad:

»Kdo jest nejprvnější družbou byl?« — »Pán Bůh, když Evu Adamovi přivedl a jemu ji v ruce dal. V I. knize Mojžíšově v 2. kapitole.« — »Která se nejmladší vdala? — »Eva, neboť bylo ji sotva půl dne!« — »Které byly nejslavnější svatby na tomto světě?« — »Ctný a slovutný pane družbo! Nejprvnější byla Adamova a Evina, při kteréžto svatbě sama Trojice sv. přeslavně přítomna byla a ručila. Druhá svatba byla Tobiáše mladého se Sárou, dcerou Raguelovou, kdežto anděl Rafael od Boha v způsobu mládence k tomu svatebnímu svátku

Digitized by Google

poslán byl, aby mezi Tobiášem a Sárou netoliko spůsobitelem a napomahatelem byl, ale jejich jakožto nových manželů přítomným ochráncem, silným proti ďáblu byl a ode všeho nebezpečenství je chránil. V knize Tobiášově, v 8. kapitole. Třetí svatba byla v Kani Galilejské, kdežto Pán Ježíš s učedlníky svými přítomen byl a počátek divů svých učinil v tom, že víno z vody učinil a ženicha i jeho nevěstu od nedostatku vína zachránil. U sv. Jana, 2. kapitola«. — »Co je Bohu nemožného?« — »Aby klamať měl!«

»Ctný a slovutný pane řečníku! Také-li poctivý tanec v Písmě svatém dovolený jest?« — »Známo je vám, páni milí i vám pane družbo a všem přísedícím, že je i tanec dovolený; nebo Eklesiastikus praví ve 3. kap. ve verši 19.: skákání a tancování má svůj čas — a Jeremiáš prorok v 31. kap. praví ještě: Panno Israelská! Okrášlena budeš bubny tvými a vycházeti budou shromáždění hrající, mladí i staří, spolu se budou veseliti ve shromáždění.«

»Které jsou nejkrásnější ženy byly?« — »Dcery Jobovy; nebo tak psáno jest v knize Jobově v 21. kap.: Nejsou nalezeny ženy tak krásné jako dcery Jobovy na vší zemi.«

U stolů mládenci opět družkám i nevěstě zezúvali kradmo botky, jež musily vypláceti, nebo jim nohy přivazovali k trnožím nebo donášeli nevěstě na pokrytém talíři ptáka, který pak »vybrknúł« když nevěsta ze zvědavosti pokrývku sňala, a jiné rozličné »povyky« dělali nebo posud dělají.

Když je už konec hostiny a dříve než babení (čepení) nastane, poděkuje družba nebo starosvat jménem hostitelů všem přítomným, že se za ně nestyděli a do jejich počestného příbytku se »vynajíti« dali. Načež prosí za odpuštění, nebylo-li komu vyhověno:

»Nejmilejší přátelé! Tento náš soused N. N. velice je nad tím potěšen, že jste se zaň nestyděli a do jeho počestného příbytku

Digitized by Google

se vynajíť dali. On vám za to srdečně děkuje a prosí Pána Boha, aby vám to věčným životem na svatbě nebeské vynahraditi ráčil. Na konec vás prosím, kdyby z vás někomu bylo na nějaký způsob neosolené nebo nedomaštěné, nebo něco neuhovené, abyste jich v tom nepomlúvali, ale prosím vás, abyste jim to z lásky křesťanské odpustili.«

Na to druhý družba jménem svatebčanův odpoví takto: »Nejmilejší přátelé! Já na místo těchto poctivých a šlechetných lidí za všecku lásku, kterou jste nám naprotiv prokázali, poníženě děkuji a prositi budu milého Pána Boha, aby vám Hospodin dvojnásobně požehnati ráčil, že kde jste vzali, abyste nepoznali, jakož té vdově Sareptánské, kterážto dosti maličko oleje v nádobce a hrsť mouky ve gbelíku měla a přece živila Eliáše a syna svého tím a nebyla přece mouka ve gbelíku ani olej v nádobce vytráveny. A těmto novým manželům přeji štěstí, zdraví, Boží požehnání na tomto světě a po smrti království nebeské. Amen.«

Potom se všickni pomodlí buď modlitbu Páně, nebo je družba vybídne k modlitbě následujícími slovy:

»Nejmilejší přátelé! Modliti se budeme Otci nebeskému za ty dary, kterých nám Pán Bůh požehnati ráčil, kteréžto jsme už nyní přijali, abychom nebyli jako synové israelští, kteřížto na poušti jedli a pili a vstali, aby hráli a tancovali a na Pána Boha sobě nezpoměli. Proto je Bůh potrestal, i padlo jich na tři tisíce mužů. Nebo takové naučení dává sv. Pavel Efezským: Díky čiňte ze všeho ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a Otci poddáni jsouce jedni druhým v bázni Boží. Sláva buď Tobě, sv. Bože, sláva buď Tobě velikomocný Králi, jenž jsi nás nyní nakrmiti ráčil. Naplň nás radostí a plesáním v Duchu svatém, abychom před Tvým obličejem příjemni a s dobrým svědomím nalezeni byli, když jednou každému podle skutků platiti budeš. Budiž Tobě chvála i díkučinění na věky skrze Ježíše Krista, Syna milého, Pána našeho. Amen.«

Digitized by Google

XVIII. Čepení nevěsty.

Čepení děje se někde v domě svatebním, někde v hospodě, ovšem pozdě už na noc. Druhdy se dálo čepení z pravidla v hospodě.

Děje-li se v domě, tož družky, když je »po stoloch«, z nenadaní zanotují píseň;

(Nápěv č. 23.)

Co je tu po tych babách,
Co tu seďá po tych ławách?
Nic nepijú, netancujú,
edem na mňa klebetujú.
Co ty baby na mňa majú,
dyš tak na mňa naslakajú?*)
Rády by mňa začepiły,
o věneček připraviły.

V chuderce nevěstě hrkne, všickni hledí na ni a každý poznává už po její tváři, že nastává nejdůležitější pro ni okamžik, t. čepení (babení). Někteří se ještě přimlouvají: »Ach, dyť í teho vínku ešče neškubte, ešče í ho na chvílku dopřejte!« — Než málo platné. Baby už kolem ní obskakují, donesou do izby putnu s vodou, položí přes ni kutačku a posadí nevěstu na to (Hrozénkov! Jinde sedí nevěsta v kútě za stolem se svou matkou a svatkou). Které nevěstě se podaří, že některá »odvažitá« její tetka posadí ji blízko ohniště — ta bude poroučeti. Družky zpívají:

(Nápěv č. 23., o něco zdlouhavěji)

1. Je-i tu do z méj rodiny,
můj tatíčku roztomilý?
Ach poďte vy ke mně státi,
až mně budú věnec bráti.

*) zevlují.

Digitized by Google

2. Je-i tu de má rodina?
má matička roztomilá?
atd. bratříček, sestřička.

Ženich postaví se k nevěstě, položí jí svoji voničku a pentle do klína a začne jí rozvazovati pentle a oddělávati víneček či korunku. Ale jaksi mu to nejde a baby se mu hned nabídnou, že to za něho »spraví«, dá-li něco. Ženich jim tedy něco »hodí« a je od rozplétání osvobozen. Korunku, tkánku a hladění položí babky nevěstě do klína, vlasy jí učešou, stočí ve dva prameny, obtočí širokou, červenou tkanicí, tak řeč. o b á ł k o u, ovinou kolem hlavy (v babinec), vsadí bílý, pěkně vyšívaný, »mřežkový« čepec a zavážou šatku. Dříve zavazovaly r ú š k ú. Byla to bílá plena, bez mála 2 lokte dlouhá a dobrého čtvrť lokte široká. Byla velmi řiďounká, tak že pěkný ornament na vyšívaném čepečku skrze ni dobře se značil. Zavázala se v zadu na jednoduchý uzel tak, aby pomněnkově a černě vyšívané konce po zádech se rozprostíraly.

Tak by »čepení« ovšem brzo bylo skončeno, kdyby Haničce se to nezdálo jaksi těžké a kdyby toho už bez mála hotového neshazovala.

Tetky »udérajú« na ženicha, že nevěsta nechce čepce, až jí něco za vínek nahradí. Ženich něco dá, a babky čepí Haničku znova. A už je to skoro hotovo, ale Hanička ponechá si na očích jenom jednu ruku a druhou »myk na hlavú« a už je »babinec« i s čepcem dole. Tetky opět, aby dal ženich něco na čepec a ostatní aby mu byli nápomocni a též něco na čepec dali. I popadne některá okřínek nebo měrku, nebo i ohrabečnici a vybírá do ní »na čepec«. Vybrané vysype nevěstě do klína.

Písně při čepení.

(Nápěv č. 12.)

1. Pones Janíčku [: pones rúšku :],
už já nebudu [: věc za drůžku :].

Digitized by Google

2. Co bys Haničko [: ešče chceła :] ?
Pěkný čepeček [: do kosteła :].

3. Płač ty Haničko, [: płač ty hodně :] atd.

A Hanička »beztak« stále pláče; šatku od očí ani neodtrhne. Družičky ji těší:

Už ani ty Haničko nepłač,
ani si ty očiček netłač atd.

Ženy zpívají:

27.

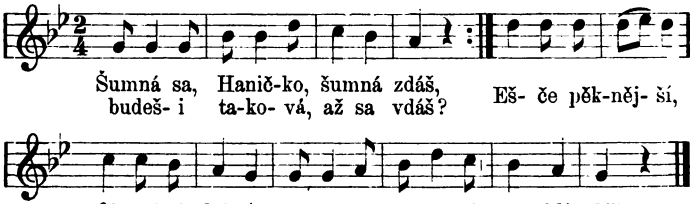

Šumná sa, Haničko, šumná zdáš,
budeš-i taková, až sa vdáš?
Ešče pěknější, můj najmilejší,
až na mně čepeček uhlídáš.

Hanička už na čepeček přivoluje a ženy jí ho přichvalují:

Pěkný je, pěkný, vínek zelený,
ešče pěknější babské čepení.

V tom je družky překřičí:

Pěkné je, pěkné, babské čepení,
ešče pěknější vínek zelený.

A Hanička skutečně s vínkem zeleným nerada se ještě loučí, dává proto družkám za pravdu a myk rukou — čepec je dolů. Vyberou ještě něco na čepec a »baby čepjá zas« a zpívají:

Digitized by Google

(Nápěv č. 12.)

1. Nahrabały sme [: kopu sena :]
bude z Haničky [: šumná žena :].

2. Nahrabały sme [: ešče věčí :]
tak to Hanice [: pěkně svěčí :].

A už je čepení takřka hotovo; ale opět přiskočí družičky a zpívají (nápěv č. 12.):

Zhoď to Haničko, [: zhoď to dołů :]
máš v tem hłavěnku [: jak stodołú :]

A opět Hanička družkám uvěří a »zhodí to dołů.« Konečně některá tetka nevěstě pošeptá, že není dobře »moc to zhazovať.« Hanička dá si tedy už říci a nechává čepení na hlavě.

Jinde je místo mřežkovaného čepce »čepidlem« buď šátek nebo »nec«. Také nevydají babky ženichovi nevěsty, až si ji od nich vykoupí vínem.

Když po té nevěsta už začepená vstane, chytnou některou družku a násilím ji na putnu nebo do kúta posadí. Ta bude jistě do roka »na putně (v kútě) seděť« t. vdá se. Družky své věnce sdělají a rovněž i mládenci své voničky. Který mládenec by voničky nesdělal, je bez okolků »nemrava« (Hrozénkov. Jinde podržují družky i mládenci své ozdoby.)

Nevěsta obleče lacinší šaty, a všichni jdou konečně ještě tančit do hospody.

XIX. Druhý den po svatbě.

Je-li svatba určena na dva dni, tedy ráno druhého dne chodí mládenci a muziganti po hostech, aby je »budili« a »zváďali« opět k ženichovi. Tomu se říká »chodiť po buděném«. Při té příležitosti dostávají dary (uzeninu, klobásy a j.), často si však sami něco vyšťáraji a uzmou.

Digitized by Google

Svatebníci se sejdou a hodují a veselí se jako prvního dne. K večeru přivezou se peřiny a nevěsta se teprve toho večera čepí. Jinde se čepí nicméně prvního večera.

Druhdy (ještě před 20 lety) se u večeře i kohout stínal. Družba přinesl ho svázaného jako lotra nějakého do jizby a jal se hostem jeho hříchy takto vypočítávati:

Ctný a slovutný celý sněme svadebního veselé! Šeckým sa vespolek oznamuje a na vědomosť dává, jaká obžaloba přišla o temto nešlechetném škůdci a zbóníkovi a je vydaná na hřadě*) Skočové, bok**) Ratiboŕa ležícím, a je uznato, že hanebné a nešlechetné skutky od svéj mladosti vyváďál: do stodoł ďúrú łazíł a ešče tam šecky kury***) vodíł, do płévně sa vłámał, cepy a ohrabečnice s klínků zházál a ešče nohama po tom skákał a ostruhama to podrúzgáł†) a při tem všelijaké násilé dělál, žádného sa nestyděł ani nebál, nech byla sestra nebo tetka aj třebas jeho vlastní matka! A tak za ty jeho otupné činy má byť na svém hrdle pałošem trestaný, horkú vodú opařený, ze svých šatů vyslečený a zaséj znova k horkém právu přistavený, se šiškama vařený a pro mládence od družiček na stůł přinesený, aby sa najedli, napili a při tom si veselí pobyli.«

Načež był kohout jako škůdce veřejného pořádku kosířem sťat, uvařen a sněden.

Toho dne obyčejně družičky hosti posluhují.

V neděli na to sejdou se ženy, které nevěstu čepily, k nevěstiným rodičům, aby tam slavily »popravky«, nebo přicházejí »prať obruse«.

---

*) Místo, kde slepice přenocují, ať je to kurník, posada, nebo větev stromu. Na hřadě = na hradě, slovní hříčka. Kohout se tu přirovnává k loupežnému rytíři.

**) stranou, nedaleko.

***) slepice.

†) rozdrtil.

Digitized by Google

XX. Svatba v městě.

V městech valašských, více méně už také odcizených původnímu životu národnímu, není u svateb nic význačného, jež bychom mohli jako původní, národní zaznamenati. Druhdy sice slavívala se svatba i v městech více méně týmž spůsobem jako na venkově; nyní však přizpůsobily se svatby městské už skoro ve všem svatbám »bezbarvým« (panským). Líčíme tuto svatbu frenštátskou*), o níž se nám zdá, že ještě nejvíce shoduje se se svatbami šetřícími původních zvyků národních, na venkově z větší části posud běžných.

V den poslední ohlášky jde nevěsta »objímať.« Jde totiž ve jmenovaný den k matce ženichově a prosí ji, aby ji s láskou mateřskou za dceru přijala. Při tom bývá nevěsta od matky ženichovy pohostěna.

Několik dní před zdavkou konají se již přípravy: pekou se koláče, které se skoro všem zvaným rozesýlají.

Na svatbu zve družba (první mládenec) se ženichem. Družba pak pronáší pozvání asi následovně:

»Pěkné pozdravení od pana ženicha a slečny (dříve: panny) nevěsty, aby ste se za ně nestyděli a ku zdavce do chrámu Páně je doprovodili; a též večer po svatbě na pár tanečků přišli.« Při tom vždy podán jim bývá chléb, aby si ukrojili. Tak zvou všechny známé a příbuzné, o kterých se nevěsta s ženichem dohodli, aby pozváni byli.

Družbu a mládence volí sobě ženich ze svých známých, též nevěsta si družičky mezi přítelkyněmi svými vyhledá. Rozumí se, že se k tomu přihlíží, aby mládenci s družičkami pokud možno stavem a společenským postavením se srovnávali.

Večer před svatbou pletou se věnečky v domě nevě-

*) Dle sdělení p. učitele Jana Míčka.

Digitized by Google

stině. K tomu zve nevěsta družičky a známé spolužačky, ženich pak mládence a své přátele. Ve světnici, kde se věnečky pletou, bývají výhradně jen svobodní, mladí lidé přítomni. Rodiče nevěstini se pak starají o to, aby všichni účastníci věnečků pohostěni byli. Děvčata pletou z větviček myrtových dlouhý věnec pro nevěstu a pak malé, kulaté věnečky pro ženicha a mládence. Je-li svatba v době letní, také kytice na stůl se vázají. Po celý večer se zpívá, vypravuje a žertuje. Nevěsta se obyčejně pletení činně nesúčastní a, ač všichni veseli jsou, ona obyčejně smutna sedává. Pletení trvá z pravidla do 10 hodin, málo kdy přes 10. Povinností mládenců bývá, družičky k věnečkům a opět domů vyprovoditi.

Ku svatbě šije nevěsta ženichovi košili, sama ji vypere, vyžehlí a ženichovi v den svatby pošle. Ženich opět koupí nevěstě modlitební knížky a v den svatby jí je odevzdá.

Na svatbu shromažďují se muži v domě ženichově a ženy i svobodné dívky v domě nevěstině. Mládenci jdou pro své družičky, v létě je kyticemi podarují a zavedou k nevěstě, sami pak se k ženichovi vrátí. Asi půl hodiny před zdavkou jde se pro nevěstu. Průvod jde po dvou se ženichem a družbou v čele do domu nevěstina. Když tam přišli a pozdravili, pronáší družba nebo také ženichův svědek řeč, kde připomíná, že již Pán Bůh v ráji dal Adamovi společnici, že zde přítomný ženich vyvolil si jejich dceru za manželku, aby mu ji dali a snoubencům požehnali. Nyní přivedou nevěstu ustrojenou, ženich k ní přistoupí, vezme ji za ruku a přistoupí k rodičům nevěstiným, kleknou před ně, jsou od nich napomenuti k svornosti a lásce a dostanou požehnání. Po té přijdou rodiče ženichovi a též jim požehnají. To činí též kmotři nebo poručníci, nemá-li ženich neb nevěsta rodičů na živě. Ženich s nevěstou povstanou a loučí se pak s rodiči, líbají jim ruce a děkují za vychování. Konečně loučí se oba se svými pokrevními přáteli. Mezi tím bývají hosté častováni vínem neb rosolkou a hostěni koláči a každý z mužských obdrží proutek rozmariny, který si do knoflíkové dírky u ka-

Digitized by Google

bátu zastrčí. Jen mládencům a ženichovi místo rozmariny připnou družičky na kabát věneček myrtový.

Nyní se průvod seřadí: v předu družba s nevěstou, za ním ženich s první družičkou, ostatní pak za nimi též po dvou. Než z domu se vykročí, kropí snoubence matka ženichova neb nevěstina svěcenou vodou; též ženich s nevěstou, než vykročí z domu, svěcenou vodou se požehnají.

Cestou do kostela bývá dosti zvědavců, kteří buď na ulici čekají neb oknem na průvod se dívají. Svatební průvod bývá také zahákován motouzem nebo stuhami, které obyčejně dva výrostkové na příč ulice drží a třetí pak před svatebčany na oko cestu koštětem umetá. Když se byli hosté, zvláště první v průvodu, dárkem vykoupili, jsou propuštěni.

Prší-li cestou do kostela, prorokují neštěstí snoubencům; ale z kostela opět se praví, že snoubencům deštěm požehnání Boží padá. Jisté však jest, že jsou úplně spokojeni, když cestou do kostela i z kostela pěkně bývá.

Svatby bývají ve Frenštátě obyčejně se mší sv. a tu, jako všude, dává se pozor na světla, jak na straně ženichově i nevěstině hoří. Zhasla-li svíce na některé straně, rozumí se samo sebou, že prorokují snoubencům neštěstí v manželství nebo brzkou smrť jednoho ze snoubenců.

Po zdavce nebo po mši sv. jde se na víno a to do hostince. Tam pije se ponejvíce víno zhřívané s cukrem. Družičky vyčastovati musí ze svého ženich a mládenci. V poledne rozcházejí se svatebčané domů.

Odpoledne asi o 3. hod. sejde se obyčejně nejbližší přízeň novomanželů do domu nevěstina ku svatební hostině. Jídel bývá mnoho a mládenci obsluhují hosti, ačkoli často konají obsluhu děvčata z příbuzenstva.

Za stoly sedí v čele ženich s nevěstou, na pravo vzácnější hosté, na př. místní duchovní, svědkové, kterým se říká starosvati, a jejich manželky, jež slovou starosvatky; v levo pak mládenci a dru-

Digitized by Google

žičky. Za jídla se vypravuje a žertuje, po jídle zpívá. Zpívány bývají písně národní i svatební. Také se cukrovím nebo hrachem háže. Cukroví nemají ženské rády, protože se jím kazí šaty. Družba nikde žádných zvláštních řeči nepronáší, ačkoli se snaží všude veselou udržeti náladu.

Konečně přijde kuchařka, když práci v kuchyni vykonala a přinese zakrytý koš nebo mísu, postaví před nevěstu a radí, aby mísy neodkryla a tak v trpělivosti se cvičila. Obyčejně nevěsta odolá zvědavosti, ale někdo z hostí nadzdvihne víko, — a tu vyletí vrabec nebo holub, nebo vyskočí kotě nebo mladý králík stuhami ozdobený. Potom přinese kuchařka (obyčejně starší již žena, která skoro na všech svatbách strojiti jídla a péci pomáhá), velikou knihu, drží ji třeba vzhůru nohama a jme se čísti novomanželům pravidla, jak se v životě manželském chovati mají. Nevěstu učí šetrnosti, aby husí a slepičí nohy sedmkrát na polívku vařila; aby klika u dveří necvakala a muž ráno klidně spáti mohl, má ji hadříkem podložiti; a nemá se hned hněvati, když ji muž někdy vypráší, neboť žena je v domě zlatý sloup a ten se také prachem pokryje a tedy je ho třeba časem oprášiti.

Po hostině, než se hosté rozcházejí, obdrží každá ze žen přítomných výslužku z koláčův a cukroví, které na mísách zbylo. Asi o 7. hodině se svatebčané všichni rozejdou, aby se k taneční zábavě převlekli.

K tanci scházejí se do hostince. Tanec zahájí ženich s nevěstou. Tančí se do půl noci nebo krátce přes půlnoc.

Ráno druhého dne jdou ženich s nevěstou, mládenci s družičkami a nejbližší příbuzní do kostela, aby byli přítomni mši zádušní, kterou, když novomanželům někdo zemřel, sloužiti dávají.

V poledne strojí se opět oběd, ale v domě ženichově. Ten bývá skrovnější a také účastníků bývá méně.

Třetí den se konečně nevěsta k ženichovi stěhuje a tam se stele nevěstě lože. Při stlaní bývají ponejvíce vdané ženy. Ty častují už novomanželé. Rozumí se, že žertováno a zpíváno bývá dlouho do noci. »Čepení« zvláštního není, náhradou bývá řečené »stlaní

Digitized by Google

lože.« První neděli po svatbě jde nevěsta už jako vdaná (»nová žena«), totiž v čepci, do kostela. Nevěsta si také svůj věnec (a závoj), jakož i věnec ženichův na památku uschovává. Když pak v pozdější době, jsou-li děti, některé z nich těžce onemocní, kladou mu věnec nebo závoj na prsa, aby se mu v nemoci ulevilo, neb aby se umírajíc příliš netrápilo.

Digitized by Google

OBSAH.

Strana

Úvod a předmluva. Důležitosť a vážnosť stavu manželského. — Hlavní osobnosti při svatebním veselí 5

I. Zpyty (ohledy). Seznámení ženicha a nevěsty. — Svolení rodičů 11

II. Námluvy. Věno snoubenců. — Svatební smlouvy 11

III. Po námluvách. Obapolný svazek příbuzenský. — Chování se ženichů 13

IV. V ohlášky. Vyprošují se mládenci a družky. — „Novosedlí“ a „mínka“ 13

V. Doba svatební 14

VI. Zvání na svatbu 14

VII. V pondělí. Kuchařky. — „Krčma“ 16

VIII. V úterý ráno. Hosté se svolávají 17

IX. Oblek svatební 18

X. Před zdávkou. Snídaní. — Příchod ženichův k nevěstě. — Řečnický zápas družbův o nevěstu 23

XI. Cestou do kostela. Seřadění průvodu. — „Zašancování“ (zálik) 38

XII. V kostele. Pověry při zdávce 44

XIII. Po zdávce. Zpěvy cestou 45

XIV. V hospodě po zdávce. — Tance: valaský, kalamajka, mynárský, strašák, sedmikrok, křižák, šátkový, piłky 50

XV. Uvítání v domě ženichově 57

XVI. Svatební hostina. Jídelní lístek. — Zpěvy. — Přivezení peřin 59

Digitized by Google

Strana

XVII. Svatební koláč. **Z čeho a jak se peče. — Řeči při něm. - Hádanky družbů. — Konec svatební hostiny** 64

XVIII. Čepení nevěsty. **Písně při čepení** 72

XIX. Druhý den po svatbě. **Buděné. — Stínání kohouta** . . 76

XX. Svatba v městě **(Frenštátě)** 78

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

27237.10.5
Valasska svatba;
Widener Library
003754646
3 2044 089 103 014